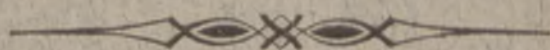
SPRAWOZDANIE

DYREKTORA C. K. IV. GIMNAZYUM

WE LWOWIE

ZA ROK SZKOLNY

1902.

Treść:

a) Siwak Michał: Kto jest autorem broszury politycznej p. t. Deliberacya o spółku i związku Korony polskiej z pany chrześciańskimi przeciwko Turkowi?
b) Statystyka Zakładu przez Dyrektora.

WE LWOWIE.
NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.
Z drukarni Wł. Łozińskiego. — Zarządca Wł. J. Weber.
1902.

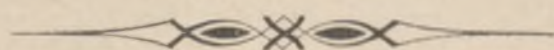
SPRAWOZDANIE

DYREKTORA C. K. IV. GIMNAZYUM

WE LWOWIE

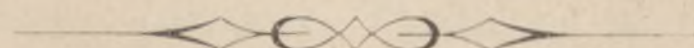
ZA ROK SZKOLNY

1902.

Treść:

a) Siwak Michał: Kto jest autorem broszury politycznej p. t. Deliberacya o spółku i związku Korony polskiej z pany chrześciańskimi przeciwko Turkowi?
b) Statystyka Zakładu przez Dyrektora.

WE LWOWIE.
NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.
Z drukarni Wł. Łozińskiego. — Zarządca Wł. J. Weber.
1902.

Kto jest autorem broszury politycznej

pod tytułem

DELIBERACYA

o spółku i związku korony polskiej z pany chrześciańskimi przeciwko Turkowi?

„Plany wojny tureckiej, plany świętej ligi pokutujące od wieku, występują przy końcu XVI. wieku znowu na porządek dzienny. Zajmowały one całą Europę, zajmowały Polskę lat cztery, zajęły trzy sejmy, spowodowały dziesiątki pism“, mówi Dr. Eugeniusz Barwiński w swoim referacie, drukowanym w Pamiętniku III. zjazdu historyków polskich w Krakowie, zwracając uwagę, że sprawa to ważna, wymagająca skrupulatnego badania.

Wśród owych, wspomnianych przez Dr. Barwińskiego, pism, jakie plany świętej ligi wywołały, jednem z najwybitniejszych a przeciw lidze przemawiającem jest dziełko p. t. Deliberacya o spółku i związku korony Polskiej z pany chrześciańskimi przeciwko Turkowi. Przydane są poselstwa i responsa sławnego króla Zygmunta pierwszego.

Dziełko to wyszło bezimiennie i bez miejsca druku w roku 1595. Posiadamy cztery jego wydania: dwa z roku 1595., wykazujące znaczne różnice, jedno z r. 1596., a ostatnie z r. 1646. [1])

Przedrukował je również Turowski w swojej Bibl. Polsk. w r. 1858. w Krakowie. Wydania z r. 1595. różnią się tem, że jedno, które uważam za pierwsze, nie posiada rozdziału p. n. Summa abo Komp. Deliberacyi, najważniejszego w całej broszurze; w drugiem, jak i we wszystkich późniejszych przedrukach, rozdział ten przy końcu znajdujemy. Przyczynę tego wykażę poniżej. Różnica dalsza jest w karcie tytułowej. W wydaniu pier-

[1]) Estreicher. Bibliografia polska. Cz. III. T. IV. 125 i 126.

wszem znajdujemy pod przytoczonym powyżej tytułem słowa: *Festina lente,* rok zaś wydania na ostatniej karcie — w drugiem rok wydania na karcie tytułowej, pod tytułem zaś słowa: Cel do którego te pisma zmierzają, ten jest: *Festina lente.* Wreszcie pierwsze liczy kart 29, drugie 24.

Prócz tych wydań istnieje jeszcze w związku z niemi pozostająca broszura, wydana również bezimiennie w r. 1596. b. m. dr. p. t. O społku panów chrześciańskich przeciwko Turkowi. (Kart 4, stron 6 druku i strona tytułowa.) Jest to wydanie czwarte Deliberacyi, tylko w zmienionej postaci. Brak tu tej części wydania drugiego z r. 1595., która stanowi całe wydanie pierwsze, posiada więc owa broszura tylko rozdział ostatni p. n. Summa abo Komp. — za to na wstępie znajdujemy w niej streszczenie pisma Guillelma Brussusa, Szkota przemawiającego za ligą i szereg krótkich ale dosadnych i dowcipnych odpowiedzi na wywody Brussusa. Części tej niema w żadnem wydaniu Deliberacyi. Że i ta broszura wyszła z pod pióra Karnkowskiego podobnie jak Deliberacya, zobaczymy poniżej.

Już ta okoliczność, że Deliberacya tylu doczekała się wydań, bo trzech a raczej czterech w przeciągu dwu lat, świadczy, że interesowano się nią bardzo; więcej może zajmowano się już współcześnie pytaniem, kto był jej autorem. Wyjątki z niej znajdujemy w dyaryuszu Skargi, z którego korzystał Wielewicki; pogłoski i domysły, komu ją przypisać należy, u Heidensteina. Ustęp tej kwestyi poświęcony u Heidensteina brzmi: „*Cum (Arch. Gnes.) apud nobilitatem autem tam per literas, etiam ad comitia missis, bellum cum Turca vehementissime dissuadebat, cumque sub eos ipsos dies libellus quidam sub indice, festina lente prodiisset, inque eo sententiae autoritatesque eorum, qui temporibus Sigis. I. aliisque bellum Turcicum dissuasissent, collectae fuerant, a plerisque illius iussu editus existimabatur.*“ [1])

Pogłoski owe i niedokładnie podany tytuł broszury przez Heidensteina spowodowały szereg nieporozumień. Z jednej broszury zrobiono dwie, z których Deliberacya pozostała bez autora, Karnkowskiemu zaś poczęto przypisywać na podstawie owych domysłów autorstwo nieistniejącego dziełka p. t. *Festina lente.*

I tak Tarnowski w Pisarzach politycznych, mówiąc o Deliberacyi, uważa ją za dzieło bezimiennego autora, wydane w roku

---

[1]) R. Heidenstein. Rer. Pol. lib. XII. Francof. Lib. X. str. 314.

1589.[1]) Przytoczywszy dość dokładną treść ostatniego rozdziału broszury, uważa opinią nieznanego autora za drobną i nieznaczącą.

W życiorysie Karnkowskiego, znajdującym się w dziele Bużeńskiego p. t. Żywoty arc. gnieźn., czytamy: „W tymże prawie czasie wyszło dziełko przeciw temuż stowarzyszeniu z dewizą „spiesz się powoli“, w którem zebrane i pomieszczone zostały zdania i dowody tych, którzy za czasów Zygmunta I. podobną wojnę odradzali. Wielu było tego zdania, że pisemko to ogłoszone zostało z rozkazu Karnkowskiego. Obszernie opisuje to Heidenstein w ks. X.“ [2])

Bużeński, jak widzimy, zaczerpnął tę wiadomość u Heidensteina, powtórzył ją jako pogłoskę — Korytkowski, pisząc żywot prymasa, a opierając się na Bużeńskim, którego w przypisku cytuje, przyjął tę pogłoskę jako pewnik, a nie wiedząc, że mowa o Deliberacyi, przypisuje Karnkowskiemu autorstwo broszury pod tytułem: *Festina lente.* [3]) Zacytowany przez niego w tym samym przypisku Szujski mówi również o pisemku p. t. *Festina lente* [4]) i przypisuje je prymasowi, opierając się na Heidensteinie.

Że wszyscy byli bardzo bliskimi prawdy, świadczy przypisek X. Sasa [5]), który, zestawiwszy to, co mówi Korytkowski o dziełku prymasa p. t. *Festina lente,* z godłem równobrzmiącem, jakie znajdujemy w Deliberacyi, zapytuje, czy to nie Deliberacyą miał Korytkowski na myśli. Pytania jednak nie rozstrzyga.

Oto wyczerpujące zestawienie wszystkich wiadomości, odnoszących się do autorstwa Deliberacyi. Wyjaśnienie kwestyi uważam za rzecz ważną i ze względu na wielką doniosłość dziełka dla sprawy ligi i ze względu na Karnkowskiego, którego stanowisko w tej sprawie nie mało zaważyło na szali wypadków. Przyczyni się to również do gruntowniejszej oceny Karnkowskiego jako pisarza politycznego.

---

[1]) Tarnowski. Pisarze polityczni XVI. w. T. II. str. 78. i 79. Rok wydania, przytoczony tutaj, uważam za błąd drukarski, bo w r. 1589. Deliberacya wyjść nie mogła, jak świadczą pierwsze słowa broszury: „Po wzięciu od Turków Rabu“ etc.

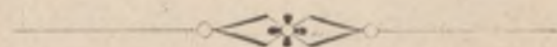
[2]) Bużeński. Żywoty arcyb. gnieźn. T. III. str. 143.

[3]) X. Korytkowski. Arcybiskupi gnieźnieńscy. T. III. str. 495.

[4]) Szujski. Dzieje Polski. T. III. str. 142.

[5]) X. J. Sas T. J. Układy o ligę przeciw Turkom za Zygmunta III. Przegląd powszechny z sierpnia 1899. str. 200. przyp. 3.

W rozprawce mojej p. t. Karnkowskiego Exorbitancye, drukowanej w r. 1900. starałem się wykazać, że autorem Deliberacyi był Karnkowski — sam jednak począłem się wahać w tej kwestyi już po wydrukowaniu pracy, w której oświadczyłem, że autorstwo arcybiskupa nie ulega dla mnie żadnej wątpliwości. Pracując nad Karnkowskim dalej, natrafiłem w bibliotece Zakładu Ossolińskich na kod. 350., w którym zdaniem mojem znalazłem potwierdzenie moich domysłów i wywodów. Domysły owe opierały się na podobieństwie w stylu i układzie z Exorbitancyami i na słowach dyaryusza Skargi w Wielewickim, gdzie czytamy, że autorem tej części dziełka, która nosi napis: Summa abo Kompendium Deliberacyi, był *„unus ex praecipuis Senatoribus“*. Na pytanie, dlaczego wydał Karnkowski swoje pisemko bezimiennie, odpowiedziałem w cytowanej rozprawce, że jako arcybiskup nie chciał narażać się Stolicy apostolskiej, która wszelkiemi siłami o ligę się starała. [1])

[1]) M. Siwak. Karnkowskiego Exorbitancye i naprawa Koła Poselskiego, str. 7.

Kodeks nr. 350, którego zawartość kwestyą autorstwa Deliberacyi stanowczo rozstrzyga, pochodzi z XVI. w. i zawiera na wstępie odpisy dokumentów, nic wspólnego nie mających z ligą, a odnoszących się do spraw polsko-czeskich. Odpisy owe wypełniają kart 116. Po nich następuje *Transactio Bedsinensis,* a dalej odpisy dokumentów odnoszących się do sprawy ligi z czasów Zygmunta I. i Zygmunta Augusta, mowa posła cesarza Rudolfa II. Wackera, jaką tenże, wysłany z listami od cesarza do Karnkowskiego i Zamojskiego w r. 1594, przed prymasem wygłosił i odpowiedź Karnkowskiego p. n. „Wiele mnie rzeczy niedostaje w tym poselstwie Cesarza J. M.". Na str. 147 *Regni Turcici catastrophe Antonii Torquati Ferariensis Philosophi Medici Astrologi Clarissimi Prognosticon* z r. 1480, a dalej od str. 148—150 „Informacya, co mówić z Czauszem Tureckim imieniem J. M. X. Arcybiskupa *Primatis Regni* i sprawozdanie z owej rozmowy bardzo dokładne p. n. „Z Czauszem takowa była według zlecenia W. M. mego Mściwego Pana sprawa". Na ostatniej stronie krótkie streszczenie pertraktacyj komisyi, wyznaczonej przez sejm z r. 1595 do układów z poselstwem Rudolfa II. w sprawie ligi. Ostatnich kilku kart kodeksu brak.

Podałem dokładny spis owych dokumentów od karty 116, ponieważ w nich, jak zobaczymy, mieści się odpowiedź na pytanie, kto był autorem Deliberacyi. Kodeks ten był własnością Karnkowskiego. Świadczy o tem pieczęć arcybiskupa, wytłoczona na pierwszej karcie, a znana nam dobrze z innych kodeksów, będących jego własnością bezsprzecznie, jak n. p. kod. nr. 179.

Autor Deliberacyi mówi we wstępie, że w chwili, kiedy dziełko swe pisze, „o żadnej innej rzeczy teraz ludzie więcej nie

pytają się, i między sobą rozmów nie mają, jedno o spółku korony polskiej z pany chrześciańskimi". W tak ważnej chwili należy, jego zdaniem, poradzić się przodków, przypatrzeć się, jak oni „tę deliberacyą rozbierali, uważali, i jako się w niej sprawowali, — a wziąwszy od nich modłę i wzór, do dzisiejszych czasów sprawy stosować i miarkować". Dalej zaś pisze: „Zdało mi się tedy niektóre rzeczy z swoich kart *publicorum monimentorum* na jawię wydać".

Owe *publica monimenta* Deliberacyi znajdują się w kodeksie nr. 350. I tak: Consilium pierwsze. *Ex Hosio Cardinali* z Deliberacyi w wydaniu Turowskiego str. 5—8, kod. 133—135; Consilium wtóre. *Eiusdem ut supra Hosii Cardinalis,* Delib. 9—11, kod. 132—133; Respons legatowi Ojca św. z strony ligi panów chrześciańskich przeciw Turkowi, od Zygmunta Augusta króla polskiego dany roku 1572, Delib. 16—21, kod. 130—132; Legacya ś. p. króla Zygmunta I. do Karola V., Delib. 22—27, kod. 140 do 143, wreszcie: Respons tegoż ś. p. króla Zygmunta Starego posłowi Karola V. cesarza chrześciańskiego w Brześciu dany, Delib. 28—33, kod. 157—159.

Jeśli dodamy krótki wstęp i zakończenie a obok wyliczonych rozdziałów ustępy: Autor *libri* przydał *ex comite Natali lib* 21, 22 et 23 (str. 11—13 Delib.), Consilium trzecie. *Ex Paulo Jovio episcopo Nucerino* (str. 14—15) i wreszcie wyjątek z mowy Kromera na pogrzebie Zygmunta I. (str. 34—36), będziemy mieli całą Deliberacyą w pierwszem wydaniu z r. 1595.

Już to, co powyżej wykazałem, mogłoby stwierdzić, że autorem Deliberacyi był właściciel kodeksu nr. 350 t. j. Karnkowski. Nasuwa się jednak przypuszczenie, że równocześnie i kto inny mógł również podobne *publica monimenta* spisywać i w chwili, kiedy one mogły ogółowi się przydać, „na jawię wydać".

Przypuszczenie takie zbija jednak to, co czytamy w drugiem wydaniu Deliberacyi z r. 1595. Znajdujemy tam na końcu rozdział nowy, którego niema w wydaniu pierwszem, zatytułowany: Summa abo Kompedium Deliberacyi, która *vertitur in ea questione: Utrum socia arma capienda sint regno Poloniae cum christianis principibus adversus Turcarum imp. nec ne? Ac de modo ineundae ligae.* Rozdział ten składa się z trzech części: *Antiteses pro parte affirmativa,* (punktów 13) *Pro parte negativa* (punktów 13) i zakończenia czyli „zdania". Otóż kilka punktów części drugiej tego rozdziału, przemawiających przeciw lidze, zgadza się co do treści

a niektóre dosłownie z punktami owej odpowiedzi, jaką Karnkowski dał posłowi Rudolfa II. w r. 1594, a znajdującej się w naszym kodeksie. Punkt 2. kod. odpowiada 11. Delib., 4. kod. 2. i 1. Delib., 7. kod. 12. Delib., piąty zaś zgadza się dosłownie z ósmym. Kod. „Nie tego jednego nieprzyjaciela mamy, ale wiele inszych *gentes ferocissimas ac totum adeo septentrionem,* które Polska na sobie trzyma y dzierży y jest iako *propugnaculum interioris Europae*". Delib. „Polska korona nie jedno samego Turka ma nieprzyjaciela ale wiele inszych *gentes ferocissimas ac totum adeo septentrionem* na sobie trzyma i jest jako *propugnaculum interioris Europae*".

I jeszcze jeden dowód i to nie najsłabszy.

W pierwszej części owej Summy abo Kompendium czytamy, że do zawarcia ligi „upomina nas *temporis opportunitas,* gdyż *ex certis praedictionibus imperii turcici ultima periodus instare dicitur*". Ustęp ten był dla mnie niezrozumiałym aż do chwili zapoznania się z kodeksem nr. 350. Rozjaśnił mi go dopiero ów „Prognosticon Antonii Torquati Ferariensis", znajdujący się w kod. na str. 147. Astrolog ów wspomniany przepowiedział Maciejowi Korwinowi w 1480 roku, że cesarstwo wpadnie w r. 1595 w ręce tureckie. W następnym jednak roku umrze sułtan, a wtedy *ex Imperatoris Turcarum morte tanta orietur inter duces eorum et inter Othomaneos contentio et discordia, ut ab se invicem et ab externis interficiendi sint.* Ostatecznie Turcya upadnie, a Turcy i Żydzi przyjmą wiarę chrześciańską.

To są więc owe przepowiednie, które według Karnkowskiego za ligą mają przemawiać. Bo, że Karnkowski był autorem Deliberacyi, dowodzić dalej wobec tego, co powyżej wykazałem, nie trzeba. Pogłoski, jakie nam już współczesny mu Heidenstein przekazał, stwierdza kodeks, będący własnością prymasa, stwierdza sposób, w jaki z niego korzystał.

By zrozumieć, dlaczego wydał Karnkowski pisemko swoje bezimiennie, należy rozważyć, w jakiej chwili się ono pojawia i jaki cel miało osięgnąć.

Austrya od 1593 r. czyni usilne starania, by ligę antiturecką do skutku doprowadzić. Europa zachodnia zachowywała się wobec tych zabiegów dość odpornie, zwrócono się więc ku wschodowi do Polski i Moskwy. Na wypadek, gdyby starania Austryi natrafiły w Polsce na silny opór, chciano użyć Kozaków, z którymi i Rudolf II. tajemne nawiązał rokowania, do wywołania wojny między Turcyą a Polską. Propozycye cesarskie nie napotkały jednak

na tak znaczny opór, jak się tego na dworze Rudolfa II. obawiano. Król sprawą zajął się gorąco, a i Zamojski pod pewnymi warunkami gotów był również plany ligi popierać. Do traktowania w tej sprawie wysłał Rudolf II. z końcem 1593 r. Jana Macieja Wackera. Chwila była groźna, bo Turcy całą potęgą zwrócili się na Węgry, a z pomocą miała im pospieszyć cała główna orda. Chodziło więc przedewszystkiem o powstrzymanie Tatarów, którzy przez ziemie polskie do Węgier iść mieli. Że informacye dokładne posiadano w tym względzie na dworze cesarskim, stwierdza owa relacya w kod. 350, złożona Karnkowskiemu z rozmowy, jaką miał sekretarz prymasa z posłem sułtana, który w tym samym czasie przybył do Polski, a powołując się na istniejące przymierze między Turcyą a Polską, domagał się imieniem sułtana wolności przemarszu ordy przez Pokucie na Węgry. Tak Wacker jak poseł turecki nie zastali już króla w kraju, ten bowiem z końcem r. 1593 popłynął do Szwecyi. W nieobecności królewskiej zwołuje Karnkowski w kwietniu r. 1595 senatorów na narady do Warszawy [1]), gdzie zapada uchwała, by Wackerowi dać przychylną odpowiedź na *prośbę powstrzymania Tatarów, sprawę zaś ligi pozostawić do* powrotu króla. Jaką odpowiedź otrzymał poseł turecki, nie wiadomo. Wiemy tylko, że kazano mu się zatrzymać również do *powrotu królewskiego, chociaż twierdził, że sułtan dobrze wiedział,* wysyłając go w poselstwie, iż króla w Polsce niema, a o pozwolenie na przemarsz Tatarów kazał mu się starać u Zamojskiego i prymasa.

Obawy Rudolfa II. miały słuszne podstawy. Tatarzy istotnie wtargnęli na Pokucie i mimo zabiegów ze strony Zamojskiego, który z 10.000 armią zabiegł im drogę na trakcie samborskim, zwróciwszy się ku szlakowi nad rzeką Oporem, przeszli Karpaty bezkarnie, bo kiedy wojsko polskie dosięgło w pogoni granicę, orda była już pod Munkaczem. Posypały się zarzuty przeciw Zamojskiemu w kraju i za granicą, podejrzenia a nawet paszkwile, że jest z Turkiem w zmowie — złączenie jednak armii tureckiej z Tatarami było już faktem dokonanym. Sytuacya na Węgrzech zmienia się natychmiast na niekorzyść cesarza. Silna twierdza Raab dostaje się w ręce tureckie. Położenie stawało się coraz rozpaczliwszem. Gorliwie zajmuje się teraz sprawą ligi papież Klemens VIII. Zabiegom dyplomacyi austryackiej udaje się pozyskać

---

[1]) X. Korytkowski. Arcybiskupi gnieźnieńscy. T. III. str. 492.

ambitnego księcia siedmiogrodzkiego Zygmunta Batorego. W Polsce po powrocie królewskim obraduje w październiku 1594 senat nad sprawą ligi. Zdania się wahają, większość senatorów jednak przychylne zajmuje stanowisko. Ostatecznie postanowiono sprawę całą załatwić na sejmie w r. 1595, który umyślnie w tym celu zwołano. Widoki ligi były coraz to pomyślniejsze. Na początku roku 1595 umiera sułtan Amurat III. — zamieszki, towarzyszące wstąpieniu na tron Mahometa III., uprawniają zwolenników ligi do lepszych widoków na przyszłość.

W tej chwili pojawia się pisemko Karnkowskiego. Chwila to, jak widzimy, była bardzo ważna. Rozumieli to dobrze i zwolennicy i przeciwnicy ligi. Za ligą przemawiają liczni pisarze. Gorliwy stronnik Habsburgów, znany pisarz polityczny Warszewicki, snać z braku czasu nie mogąc nowego wykończyć dzieła w obronie ligi, po raz drugi swoje Turcyki z początkiem r. 1595 wydaje, prawda że rozszerzone — z obozu przeciwnego pojawia się Deliberacya. Wydaje ją Karnkowski tuż przed sejmem, bo inaczej celu głównego nie mogłaby osiągnąć, a że sejm zwołany na *dzień 6. lutego, więc powstać mogła Deliberacya tylko przed tym* terminem. Wiadomość o zdobyciu twierdzy Raab i o zawarciu przymierza między Rudolfem II. a księciem siedmiogrodzkim, znaj*dująca się na samym wstępie, wskazuje, że wcześniej jak w listo*padzie lub grudniu 1594 nie mógł jej napisać Karnkowski. A że wiemy [1]), iż prymas początek roku spędził w Łowiczu, aż do pierwszych dni lutego, więc przypuścić można, że powstała w styczniu 1595. r.

Było to wydanie pierwsze bez owego końcowego rozdziału, który nazwałem najważniejszym, a który pojawił się dopiero po sejmie w wydaniu drugiem. Twierdzenie to opieram na następujących dowodach.

Rokowania między posłami cesarskimi, biskupem ołomunieckim Pawłowskim i Wacławem Berką a sejmem, który skończył się 21. marca 1595., spełzły na niczem. Polacy, obawiając się, by cały ciężar wojny tureckiej na nich nie spadł, chcieli mieć zapewnienie, że do ligi przystąpi król hiszpański i książęta Rzeszy, a posłowie cesarscy „niedostatecznie umocowani byli i pełniejszego umocowania w tak krótkim czasie, jaki pozostawał do rozwiązania

---

[1]) X. Korytkowski. O. c. 495.

sejmu, otrzymać od cesarza nie mogli.“ [1]) Sprawę ligi odłożono do sejmu nadzwyczajnego, który miał się odbyć w Warszawie w roku następnym i to w tym jedynie przedmiocie. „Namówiona jest komisya pewna, pewnym komisarzom authoritate tego sejmu zlecona, jako jest o tem osobny skrypt za zgodą obojga narodu.“ [2]) Do komisyi tej weszli przedstawiciele senatu i koła poselskiego. Miała ona ułożyć projekt związku i przedłożyć go sejmowi. Należał do niej i Karnkowski.

Rozważając sprawę pro i contra, musiała owa komisya, wśród której i zwolennicy polityki królewskiej a więc i zwolennicy ligi się znajdowali, przejść wszystkie okoliczności, przemawiające za ligą, musiała gruntownie zastanowić się nad odwodzącemi od ligi. Że Karnkowski przeciwko lidze przemawiał, mamy dowód w jego Exorbitancyach, że chciał się swoimi argumentami z ogółem szlacheckim podzielić, nie ulega żadnej wątpliwości.

Rozdział ostatni drugiego wydania Deliberacyi był jak gdyby echem owych narad komisyi, echem, w którem głos Karnkowskiego brzmiał najsilniej. Wyszło to drugie wydanie w drugiej połowie roku 1595., a w każdym razie po sejmie i po kilku przynajmniej posiedzeniach komisyi. Sejm skończył się, jak wspomniałem, 21. marca, a więc po tym terminie mógł dopiero powstać ów rozdział wydania drugiego — że zaś powstał przed październikiem, świadczy punkt 7. Summy: „Wołoska i multańska ziemia hołdowne koronie, od tego nieprzyjaciela oderwane.“ W październiku, jak czytamy w dyaryuszu Skargi, była już dzięki Zamojskiemu „*Valachia a Bassa Turcico liberata magnaque ex parte in Regis nostri potestatem redacta*“ [3]). Czas więc powstania

[1]) Piasecki. 125.

[2]) Vol. leg. T. II. 1425.

[3]) Wielewicki S. J. Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. Scriptores T. VII. 209. Wiadomość ta pochodzi z zaginionego dyaryusza Skargi, z którego Wielewicki korzystał. Dyaryusz ten da się cały odtworzyć, Wielewicki bowiem bardzo często wyraźnie mówi „*adnotat P. Skarga in suo diario*“, częściej jeszcze nie powołując się na źródło, z którego czerpie, podaje wiadomości tak ściśle z osobistością Skargi związane i jemu tylko dostępne, że nie trudno się właściwego autora zapiski doszukać. Odtworzenie dyaryusza Skargi byłoby zadaniem wdzięcznem i pożytecznem tak ze względu na potężną osobistość Skargi, jak i na większą wartość zapisek Wielewickiego.

Summy i ukazania się wydania drugiego oznaczam między majem a październikiem 1595.

Zbliżał się teraz termin nadzwyczajnego sejmu, naznaczony na dzień 26. marca 1596. Poprzedziły go wypadki doniosłe a niebezpieczne dla sprawy ligi. Kozacy rozzuchwaleni i ufni w pomoc Rudolfa II. plądrują Wołyń, Białą Ruś i Litwę. — Zamojski osadza na hospodarstwie wołoskim Jeremiego Mohyłę i zawiera pokój z chanem, dla Polski bardzo korzystny. [1]) — Rozwan, były hospodar wołoski, stronnik wierny Zygmunta Batorego, chcąc tron stracony odzyskać, ginie pokonany w grudniu 1595. — papież Klemens VIII., zaniepokojony stanowiskiem, jakie Polska zajęła w sprawie ligi, pisze w listopadzie 1595. list, pełen wyrzutów i żalu, do Zygmunta III., na wieść o zawarciu pokoju z Turcyą.[2])

W styczniu albo lutym 1596. pisze Karnkowski swoje Exorbitancye. Równocześnie wychodzi trzecie wydanie Deliberacyi. Że musiało pojawić się przed sejmem, łatwo wywnioskować, skoro się zważy, że inaczej celu, do którego dążyło pisemko, nie możnaby było osiągnąć. W tym czasie wychodzi broszura Guillelma Brussusa, broniąca ligi — Karnkowski w odpowiedzi pisze: „O społku panów chrześciańskich przeciw Turkowi.“ Streszcza pisemko Brussusa i zbija je, dodając rozdział ostatni drugiego wydania Deliberacyi, jako najważniejszy w całej broszurze. I to czwarte, pod zmienionym tytułem, wydanie wychodzi bezimiennie, jak trzy poprzednie, bo wobec gorących starań ze strony Klemensa VIII., by ligę do skutku doprowadzić, nie mógł prymas jako jawny jej przeciwnik występować.

Dosłowną treść owego czwartego wydania znajdujemy w dyaryuszu Skargi, który o autorze broszury mówi, iż był nim *„unus ex praecipuis Senatoribus“*. Że Skarga wiedział, kto był owym senatorem, nie potrzeba dowodzić wobec znanych dobrze stosunków serdecznych, jakie łączyły prymasa z Jezuitami a w szczególności ze Skargą — że zamilczał dyskretnie, świadczy, iż kierował się tymi samymi względami na stolicę apostolską, co i sam prymas.

Dodać należy, że za twierdzeniem, iż broszura „O społku“ była czwartem wydaniem Deliberacyi, świadczy ta okoliczność, że rozdział p. n. Summa jest rozszerzonym o kilka zdań, których w po-

[1]) Wielewicki 209.
[2]) Piasecki. 128.

przednich wydaniach nie znajdujemy. I tak po ustępie pierwszym z rozdz. *Antiteses pro parte affirmativa* „Każde złączenie *armorum* przeciw poganom, dla pomnożenia i rozszerzenia czci i chwały bożej, pobożne i chwały godne jest. Świadczą o tem ligi Ojców św. papieżów, cesarzów, królów, książąt chrześciańskich, które *ex fervore pietatis,* przeciw Saracenom i Turkowi z wielką sławą swą czynili“, czytamy: „Bierz przykłady *ex historia sacra.*“ W rozdz. *Pro parte negativa,* po ustępie drugim „Przyczyny słusznej do zrzucenia przymierza żadnej niemasz, gdyż do tego czasu państwa koronne w pokoju siedzą. Przymierza nam jawnie nie wypowiedział. Najazdy niżowych Kozaków do Wołoch przegląda. Iż Tatarzyn *per extremos fines,* bez wieści niewiadomie i ukradkiem przeszedł, *more magis latrocinantium, quam belligerantium*“, dodaje Karnkowski: „zwykłą dumą swą uczynił. A iż Wojewodowie Wołoski, Multański i Siedmiogrodzki rebelizowali Turkowi lekkomyślnie z desperacye to uczynili.“ Po ustępie czwartym „Spółki takie podległe są wielkim przypadkom, co się może wielą przykładów *ex historia sacra* dowieść: wszczęciem powietrza w wojskach, niedostatkiem *comeatuum,* śmiercią tych, którzy *inter se contrahunt,* niezgodą hetmanów, niestwornością różnych narodów i żołnierza, i inszych niezliczonych przygód“, dodano słowa: „dla których się targają“. Do ustępu szóstego „Nam Polakom *in campis late patentibus ad praedam hosti expositis* (jako Jovius pisze i rzecz sama pokazuje) *periculosissimum est expectare longinqua auxilia.* Tenże pisze, iż z tej samej przyczyny, Nander, Alba i Rodus insula zginęła.“ dołączono zdanie: „y Grecya, która się przez sześćset lat opierała dla odległości onych krajow y niedania ratunku w ręce pogańskie poszła.“ Wreszcie po ostatniem zdaniu ustępu jedenastego „Bo liga nic inszego nie jest, jedno *contractus societatis de consensu partium factus*“, czytamy: „*ac iuramento confirmatus*“.

Cel, jaki miała Deliberacya, osiągnięto. Na sejmie wybrano znowu komisarzy, którzy otrzymali polecenie, „aby z Posły Panów Chrześciańskich traktowali i namawiali o rzeczach tych, które pod te czasy Rzeczpospolitą naszą i one zachodzą i nic w tej sprawie nie zawierając, ale do uznania i zawarcia wszem stanom na sej-

miki i na sejm przyszły wszystko to, co namówią, odnieść, dalej nie, jedno do dnia ostatniego sierpnia traktować mają“.[1])

Sprawa ligi była straconą — dowiódł tego sejm w roku następnym.

Nie twierdzę, jakoby niedojście ligi do skutku było wyłącznie zasługą czy winą Deliberacyi — że jednak broszura ta ważną w całej sprawie rolę odegrała, zaprzeczyć trudno. Czem były broszury polityczne ze względu na opinią publiczną w czasach, gdy prasy w dzisiejszem pojęciu nie znano, łatwo wywnioskować. Były one jakgdyby programem partyj ścierających się na sejmie, miały dostarczyć sejmikującej braci szlachcie argumentów w czasie sejmikowych wyborów, być materyałem do instrukcyj, miały utwierdzać jednych, zjednywać drugich a pobijać przeciwnika. By mogły cel swój osięgnąć, musiały być krótkie, węzłowate, podzielone na punkta, poparte dowodami i argumentami niezbitymi, a pisane tak, by łatwo do głów szlacheckich trafić mogły.

Wszystkie te cechy posiada w wysokim stopniu Deliberacya. Jej największą zaletą, jako broszury politycznej, wywołanej bieżącą sprawą, jest zwięzłość i krótkość. Szlachcic nie bardzo chętnie brał się do czytania foliałów, ale chętnie przeglądnął małą broszurkę, jak dziś artykuł w dzienniku. Czternaście mów Warszewickiego za ligą nie znalazło z pewnością tylu czytelników, co krótka Deliberacya Karnkowskiego.

Przypatrzmy się układowi pisemka prymasa i rozbierzmy je.

Po krótkim wstępie, z którego dowiadujemy się, co spowodowało autora do wydania owych „kart *publicorum monimentorum*“, następują wyliczone już powyżej ustępy. Wszystkie one przemawiają przeciwko lidze i to w sposób bardzo stanowczy.

„*Consilium* pierwsze“ odwodzi od ligi z następujących powodów. Przysięgi łamać nie należy, jeżeli nieprzyjaciel jej nie łamie. Cesarz może wycofać się z walki, a wtedy ciężar cały wojny spadnie na Polskę. Wrogowie czyhają tylko na chwilę stosowną, by nas najechać — a chwila taka w czasie wojny nadejdzie. „A co za wodze, co za hetmany mamy, których w sprawowaniu wojska roztropność, w dzielności ćwiczenie, w potrzebie szczęście, byłoby nam tak uznane i wiadome, którym nietylko młodość naszę, nietylko żołnierza, ale nas i zdrowie nasze, słuszniebyśmy poruczyć mogli?,.. Ku temu, *nervum belli* nie mamy: panowie się wy-

[1]) Vol. leg. T. II. st. 1443.

ikrzyli, szlachta zubożała, kupcy zniszczeli, oracze do wielkiej nędzy przez złe lata i do wielkiego niedostatku przyszli, wojenne rysztunki niegotowe, prochów do strzelania bardzo mało, dział burzących mało co". A nieprzyjaciel „z każdej miary jest gotowy".

„*Consilium* wtóre" opowiada o dawnych walkach, jakie Europa zachodnia z Turkami staczała i o smutnym wyniku tych bojów. „Co jeźli tak trudno na wszystko chrześciaństwo, a cóż jednemu narodowi? cóż nam?... Podnieść wojnę przeciwko temu, którego się stosów długo wytrzymać nie może, zda się rzecz być nie mądrego, ale bardzo niebacznego człowieka. Gdyż każdy walecznik, abo zwycięstwo, abo upadek ma sobie słusznie kłaść przed oczy".

„*Consilium* trzecie" wskazuje na niebezpieczeństwo, jakie na kraj sprowadza wojna odporna. Należy chwycić się wojny zaczepnej, ale wtedy akcya musi być bardzo szybką, żeby się nieprzyjaciel nie miał czasu do walki przygotować, powinni wszyscy działać według jednego planu. „Ale o tem, żeby kiedy miało być, nadzieja mała".

„Respons legatowi Ojca św. z strony ligi panów chrześciańskich przeciw Turkowi, od Zygmunta Augusta dany roku 1572" zwraca uwagę na istniejące między Polską a Turcyą przymierze, na wrogów otaczających Polskę, smutne stosunki w Europie, „pożar, który prawie wszystko chrześciaństwo ogarnął, rozróżnienie umysłów i chęci różnych wiar, których się tych wieków ludzie chwytają. Co jako wiele przeszkodzić może w sprawach ważnych i które spólnie jednostajnego wszystkich obmyślawania i mocy potrzebują, łacno każdy zrozumieć może". W sprawie tak ważnej, jaką jest liga przeciw Turkowi i wojna z nim, „skwapliwie a bez wielkiego uważenia postępować i stanowić nic nie potrzeba, aby więc snać, gdziebyśmy co nierozmyślnie i niebacznie postanowili, i samych siebie w jawne niebezpieczeństwo nie przywiedliśmy i chrześciaństwu mało co dopomogli".

„Legacya ś. p. króla Zygmunta I. do Karła V." powtarza znane nam już zdanie, że brak zgody w świecie chrześciańskim jest główną przeszkodą w zawarciu ligi antitureckiej i wskazuje na olbrzymią potęgę Turków. To samo czytamy w „Responsie tegoż ś. p. króla Zygmunta Starego" i w mowie Kromera, jaką ten wygłosił na pogrzebie króla Zygmunta.

Przytoczywszy tyle argumentów przeciwko lidze, zaczerpniętych z dawnych dokumentów, dodaje autor od siebie: „Koniec z przestrogą“. Każde państwo powinno dbać przedewszystkiem o własne sprawy. Lekkomyślnie wojny rozpoczynać nie należy, zwłaszcza skoro istnieje przymierze z Turkiem. Na wypadek, gdyby do ligi przyszło, „na wiele rzeczy oglądać się potrzeba, i na wiele *requisita*, które oraz do kupy znieść się mają“.

Argumentami zaczerpniętymi z poprzednich rozdziałów posługuje sie autor w owej Summie, która jest streszczeniem całego dziełka, dodając od siebie nowe, które stosunki, wśród jakich Deliberacya powstała, wywołać musiały. Summa, jak wspomniałem, składa się z trzech części. W pierwszej znajdujemy 13 punktów, przemawiających za ligą. Są one tak dobrane i zestawione, że z małymi wyjątkami właściwie nic nie mówią. Punkt 1. i 13. to ogólniki, zapewniające, że „każde złączenie *armorum* przeciw poganom, dla pomnożenia i rozszerzenia czci i chwały bożej, pobożna i chwały godna jest“, — „że zjednamy sobie wielką miłość u wszystkiego chrześciaństwa, a zwłaszcza u sławnego domu rakuskiego“. Punkt 2., 3. i 12. nie mówią również niczego, coby za ligą świadczyło. Dowiadujemy się tu, że „idzie *pro sacrosancta religione et fide catholica,* idzie o kościoły, o wyswobodzenie chrześcian z ręku pogańskich, o rekuperacyą *terrae sanctae,* i inszych państw chrześciańskich“, dalej że „przywodzi sława nieśmiertelna i odpłata hojna od Pana Boga, tym, którzy się *devovent pro nomine et gloria Christi*“, wreszcie iż „postrzedz nam potrzeba, abyśmy jakiego obelżenia i zmazy na naród nasz nie wnieśli, gdziebyśmy braci i sąsiadów naszych w potrzebie ich opuścili“.

Już samo zestawienie tych nic nie mówiących pięciu argumentów na początku i na końcu rozdziału świadczy, że autor czyni to celowo. Chodzi mu o pierwsze i ostatnie wrażenie, jakie na czytelnika wywrze. Na wyprawę krzyżową z końcem XVI. wieku było już zapóźno, to wiedział Karnkowski dobrze, a przecież na wstępie tłómaczy niby bardzo poważnie, że idzie „o rekuperacyą *terrae sanctae*“, i to tłumaczy szlachcie z pierwszych lat panowania Zygmunta III.

Ostatni punkt jest jeszcze lepszy. Za ligą przemawia ta ważna, może najważniejsza, bo na końcu umieszczona okoliczność, że przez złączenie się ze sławnym domem rakuskim zjedna sobie naród wielką jego miłość. To już wygląda na ironią, skoro się

zważy usposobienie szlachty dla Habsburgów w owej dobie. Wiedział to dobrze Karnkowski i dlatego punkt ten jako ostatni za ligą przemawiający umieścił.

Wyborny jest także punkt 4. Tajemniczo zapowiada autor, że *„ex certis praedictionibus imperii turcici ultima periodus instare dicitur“*. Wiemy już, co to są za przepowiednie i skąd ich prymas zaczerpnął — możemy być pewni, że na seryo ich nie brał, ani nie wierzył, by ktokolwiek rozumny z tego rodzaju argumentacyą się liczył.

Więcej już mówią punkt 5., 6. i 9., ale także nie wiele. Są to znowu sentencye, że *„fortior est virtus unita, quam dispersa“*, dalej że *„tua res agitur, dum paries proximus ardet“*, wreszcie że Turek przymierze „trzyma komu chce, i póki mu się podoba.“ O tem wiedział każdy i bez Deliberacyi, a że szlachcie nie bardzo się spieszyło z gaszeniem płonącego domu Habsburgów, nie trzeba dowodzić.

Punkt 8. porusza sprawę ważną, ale znowu z takiej strony, że raczej przeciwko lidze się zwraca. Mówi tu prymas o „exkursyach“, „depopulacyach“ i „spustoszeniach“, jakie czynią Tatarzy, przypominając wiecznie niezagojoną ranę na wschodnich kresach Rzeczypospolitej. Ale właśnie obawa, by nie ściągnąć tego nieszczęścia na siebie przez zerwanie zawartego pokoju, powstrzymywała od ligi umysły szlacheckie.

Zostają jeszcze punkt 7., 10. i 11. Z tych 10. zwraca uwagę na to, że zależy Rzeczypospolitej na tem, „aby ta *iuventus*, która jest przez walecznego króla Stefana w sprawach rycerskich wyćwiczona, nie próżnowała i nie zależała się.“ Wzgląd ważny, ale wobec powszechnej niechęci do prowadzenia zaczepnej wojny, nie mógł trafić do umysłów szlachty. Punkt 7. i 11. można złączyć razem. Ziemia wołoska i multańska w rękach tureckich a stan szlachecki „tak się już rozrodził, żeby mogła *deduci colonia aliqua oblata occasione*, do czegoby łacno przyjść *nacta victoria ex hoc hoste*“. Czytając te słowa, przyznawała szlachta pocichu racyą autorowi, ale głośno powtarzała, pomna strasznej klęski w lasach bukowińskich: „Za króla Olbrachta wyginęła szlachta“.

Oto wszystko, co za ligą przemawia. Korzyści, jakie ona ma przynieść — a one tylko na szali zaważyć mogły — prawie żadnych, prócz wątpliwych nabytków na Wołoszczyźnie; zresztą, prócz sławy nieśmiertelnej, odpłaty hojnej od Pana Boga i wielkiej miłości u sławnego domu rakuskiego, nic.

A teraz rozpatrzmy, co przeciw lidze przemawia. Tutaj argumentów więcej jak punktów, bo w jednym punkcie kilka ich się mieści. Niektóre ogólnej natury, ale bardzo dosadne. I tak punkt 3. powiada, że głupią rzeczą jest „w pokoju wojny szukać, przed czasem na nią zarabiać i dobrowolnie niebezpieczeństwo na głowę swą wciągać“; punkt 7. krótko i węzłowato, że „królowie i królestwa *sua curant*“, a 1., że *„fides hosti servanda“*, bo łamanie poprzysiężonego przymierza mści się, jak świadczy śmierć Warneńczyka.

Z dziesięciu dalszych punktów 2., 5., 6. i 8. rozważają rzecz ze stanowiska Polski — 4., 9., 10., 11., 12. i 13. omawiają słabe strony ligi.

Przyczyny słusznej do złamania istniejącego przymierza niema. Turcya „najazdy niżowych Kozaków do Wołoch przegląda“, a że Tatarzy ukradkiem przeszli przez Pokucie, uczynili to *„more magis latrocinantium, quam belligerantium“*. (2) „Nam Polakom *in campis late patentibus ad praedam hosti expositis periculosissimum est expectare longinqua auxilia*“, (6) a dalej przestrzega autor przed niebezpieczeństwem, aby Turczyn „opuściwszy Niemce, u nas *sedem belli* nie uczynił“. (5) Wreszcie jeden jeszcze ważny powód, by do ligi nie przystępować. „Polska korona nie jedno samego Turka ma nieprzyjaciela, ale wiele inszych *gentes ferocissimas, ac totum adeo septentrionem* na sobie trzyma i jest jako *propugnaculum interioris Europae.*“ (8)

Zastanawiając się nad ligą, obawia się Karnkowski, żeby się nie „stargała niezgodą hetmanów, niestwornością różnych narodów i żołnierza“ (4.). Przykładów na to dość — wylicza je autor w punkcie 9., twierdząc stanowczo, że „spółek ten żadną miarą trwały być nie może“. Wspomniawszy o niezgodzie wśród załogi Rabu, dadaje niespodzianie: „A będzyńska transactia jaki skutek wzięła?“ Był to, jak wiemy, szkopuł, o który się rozbijały wszelkie wysiłki ze strony Rudolfa II., by ligę do skutku doprowadzić.

Punkt 10. zwraca uwagę na „rozróżnienie w wierze, wielką niezgodę i niestworność między królmi i książęty“ — a w 11. powiada prymas, że „jeszcze pewności żadnej nie mamy, jeżeli już cesarz j. m. chrześciański na sejmie rzeskim zawarł i postanowienie uczynił *de bello sociali movendo*, z którymi królmi i książęty, jakiemi kondycyami, co za obyczaj *belli gerendi. Item quis autor ligae et executor*, gdzieby która strona *pactis non staret*. Trzeba też widzieć na piśmie *pacta conventa*, spisy i przysięgi. Bo liga

nic inszego nie jest, jedno *„contractus societatis de consensu partium factus“*. Nie wiemy także, powiada dalej w punkcie 12., „jako wielkie auxilia nam obiecują ku obronie korony, jeżeliby się na nas *moles belli* obaliła“. Rozważywszy to wszystko, powiada wreszcie; „Prawda jest, że pobożna jest wiarę chrześciańską rozlaniem krwi w pogańskich krajach pomnażać i rozszerzać; ale do tego wiele potrzeba *ardentem fervorem pietatis* (który teraz w ludziach zgasł), jedności wiary, miłości spólnej między pany chrześciańskimi, rządu, posłuszeństwa, perseverancyi, dostatku wojsk wielkich, nietylko na ziemi ale i na morzu, nie na jeden rok, ale do kończenia wojny, nie jednego ani dwu królestw, ale wszystkiego chrześciaństwa“. Nie spodziewa się tego wszystkiego Karnkowski, więc też w ostatnim ustępie, który jest konkluzyą owych roztrząsań powiada, że *„in rebus dubiis tutissimum consilium est cunctari“*.

Oto krótkie streszczenie Deliberacyi. Widzimy z niego, że Karnkowski występuje tu jako stanowczy przeciwnik ligi a walczy argumentami, które do przekonania trafić mogą łatwo. W krótkich zdaniach wypowiada więcej, niż inni w tomach całych, a czyni to tak zręcznie, jak nikt inny. Że był mistrzem w szermierce polemicznej, mamy dowód w owej broszurze: O spółku, gdzie walczy z Brussusem. Widocznie liczył się z przeciwnikiem prymas, skoro osobne wydanie Deliberacyi (pod zmienionym tytułem i w zmienionej formie) uważał za potrzebne.

Streściwszy całe pisemko, dodaje do niego swoje uwagi, tak dowcipne i zbijające wywody przeciwnika, że na wzór dziś jeszcze służyć mogą. Oto kilka przykładów. Brussus powiada, że za broń chwycić należy, gdyż to *„utile, honestum, necessarium est“*, Karnkowski dodaje: *„si adesset efficiendi facultas“* — Brussus: *„Nummi, milites, duces non desunt“*, Karnkowski objaśnia: *„hosti“* — Brussus przepowiada, że czeka wszystkich *„praeda ingens, gloria immortalis, victoria haud dubia“*, Karnkowski na to: „w powietrzu“.

Jeszcze lepszą jest charakterystyka państw Europy, świadcząca, jak jasno patrzył Karnkowski na ówczesne stosunki. Brussus: *Graecia monet* — Karnkowski: *ne in spem externorum auxiliorum irritemus potentiorem;* B. *Hungaria petit* — K. *dum desperat;* B. *Germania dat* — K. *verba;* B. *Italia promittit* — K. *non multum praestat;* B. *Polonia deliberat* — K. *consulto;* B. *Veneti expectant* — K. *sero sapiunt Phryges;* B. *Hispania vult* —

K. *Gallias occupare;* B. *Gallia non impedit* — K. *Turcae conatus;* B. *Anglia cavet* — K. *ne catholicis caedat victoria;* B. *In medio est Hollandia* — K. *inutilis;* B. *Hybernia festinat;* — K. *ad confoederationem;* B. *Scotia non moratur* — K. *contra Hispanum;* B. *Dania consentit* — K. *ad pocula in otio exhaurienda;* B. *Suecia non recusat* — K. *pacem cum Moscho;* B. *Et alia multa* — K. *in principibus christianis deploranda.* Kończy swą broszurę Karnkowski zdaniem: *„Diu apparandum est bellum, ut celerius vincas“.*

Możemy sobie wyobrazić, jaki homeryczny śmiech musiały wywoływać wśród rozpolitykowanych głów szlacheckich tego rodzaju komentarze do uroczyście wygłoszonych słów broszury Brussusa. Karnkowski dopiął celu. Sprawa ligi, ośmieszona po sejmikach, gdzie pisemko prymasa krążyło w licznych z pewnością egzemplarzach, była bezpowrotnie straconą. Jeśli się zważy, że cały ciężar spraw publicznych spoczywał u nas nie w sejmie lecz w sejmikach, że tam najważniejsze kwestye się rozstrzygały, wtedy dopiero oceni się należycie znaczenie Deliberacyi.

Czy jednak nie miało pisemko Karnkowskiego znaczenia większego, ogólniejszego, czy było ono czemś więcej jak polityczną broszurą, wywołaną bieżącemi sprawami? Odpowiedź nie trudna. Deliberacya była programem na sejm najbliższy — to nie ulega najmniejszej wątpliwości. Była ona jednak czemś więcej, była echem szlacheckich poglądów na doniosłą sprawę polityczną, jaką była sprawa ligi, i w tem leży jej ogólniejsze znaczenie, jej wartość jako źródła historycznego do poznania charakteru tego zbiorowego ciała rządzącego, jakiem był stan szlachecki w Polsce. Karnkowski, jak nikt inny w tym czasie, umiał wsłuchiwać się w głosy sejmikującej braci, wczytywać w jej myśli, by następnie skupiwszy je w sobie jak w soczewce, zabłysnąć przed tą samą szlachtą i aplauz jej zyskać.

Że broszura odzwierciedlała stan umysłów ogółu szlachty, że Karnkowski wypowiadał to, co żyło w jego i jej duszy, świadczy okoliczność, że, kiedy w lat 50 przeszło znowu plany wojny tureckiej pojawiły się w Polsce, przeciwnicy ich wydają w 1646 r. Deliberacyą na nowo.

Lwów, 18. czerwca 1902.

Michał Siwak.

STATYSTYKA ZAKŁADU.

I.

GRONO NAUCZYCIELI

przy końcu roku szkolnego 1902.

A) Zakład główny.

1. **Walenty Kozioł,** kawaler orderu Franc. Józ., dyrektor w VI. randze.
2. **Władysław Bojarski,** prof. w VIII. randze, gosp. III a, uczył jęz. łacińsk. w III a, IV a, jęz. greck. w III a; razem 16 godz. w tyg.
3. **Wincenty Cisło,** prof. w VII. randze, gosp. VIII a, uczył matem. w V a, VI a, VII a, VIII a, fiz. w VII a, VIII a; razem 18 godz. w tyg.
4. **Julian Dolnicki,** prof. w VII. randze, gosp. VII a, uczył jęz. łacińsk. w VII a, VIII a, jęz. greck. w VII a, VIII a, proped. w VIII a; razem 21 godz. w tyg.
5. **Władysław Froncz,** prof. w VII. randze, uczył jęz. niemieckiego w I d, II a, IV a; razem 15 godz. w tyg.
6. **Alfred Jahner,** dr. fil., prof. w VIII. randze, przydzielony do służby w Radzie szkolnej krajowej.
7. **Robert Klemensiewicz,** prof. w VIII. randze, gosp. VI a, uczył hist. i geogr. w I a, IV a, VI a, VII a, VIII a; razem 17 godz. w tyg.
8. **Ks. Piotr Krypiakiewicz,** profesor, katecheta i exhortator dla uczniów obrz. gr. kat., zawiadowca zbioru książek szkolnych dla młodzieży uboższej, uczył religii gr. kat. w I a — VIII a; razem 16 godz. w tyg.

9. **Jan Leciejewski,** dr. fil., profesor, docent uniwersytetu, członek koresp. Tow. przyjaciół nauk w Poznaniu i komisyi językowej Akademii Umiejętności w Krakowie, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, uczył języka polskiego w Va, VIa, VIIa, VIIIa, jęz. niemieck. w IIIa; razem 16 godz. w tyg.
10. **Maryan Łomnicki,** c. k. radca szkolny, prof. w VII. randze, członek koresp. Tow. przyjaciół nauk w Poznaniu, c. k. państw. Zakładu geolog. w Wiedniu i komisyi fizyogr. Akademii Umiejętności w Krakowie, zawiadowca gab. historyi natur., uczył hist. natur. w Ia, c, d, IIa, c, IIIa, Va, VIa, matem. w IVa; razem 19 godz. w tyg.
11. **Stanisław Romański,** profesor, gosp. IIa, uczył jęz. łacińskiego w IIa, VIa, jęz. greck. w VIa, jęz. polsk. w IIa; razem 22 godz. w tyg.
12. **Michał Siwak,** profesor, uczył hist. i geogr. w Ic, IIa, c, IIIa, Va; razem 17 godz. w tyg.
13. **Wincenty Śmiałek,** dr. fil., profesor, zawiadowca gab. archeolog., gosp. Va, uczył jęz. łacińsk. w Va, jęz. greck. w IVa, Va, proped. w VIIa; razem 17 godz. tyg.
14. **Władysław Zagórski,** prof. w VIII. randze, z powodu choroby bawił na urlopie.
15. **Eugeniusz Piasecki,** dr. wszech nauk lek., nauczyciel, uczył gimnastyki w Ia, b, c, d, IIa, b, c, IIIa, IVa, Va, VIa, VIIa; razem 24 godz. w tyg.
16. **Jan Aleksandrowicz,** zastp. naucz., uczył matem. w Ia, c, d, IIa, IIIa, fiz. w IVa; razem 18 godz. w tyg.
17. **Ks. Jakób Głąb,** zastp. katechety i exhortator dla uczniów obrz. rzym. katol., uczył rel. rzym. kat. w Ia, c, d, IIa, c, IIIa, IVa, Va, VIa, VIIa, VIIIa; razem 22 godz. w tyg.
18. **Ks. Antoni Kotecki,** zastp. naucz., gosp. Ia, uczył jęz. łacińsk. polsk. i niemieck. w Ia; razem 17 godz. w tyg.
19. **Stanisław Ludkiewicz,** zastp. naucz., gosp. IIc, uczył jęz. łacińsk. w IIc, razem 18 godz. w tyg.
20. **Emil Petzold,** zastp. naucz., uczył jęz. niemieck. w Va, VIa, VIIa, VIIIa; razem 16 godz. w tyg.
21. **Stanisław Podkowicz,** zastp. naucz., gosp. Ic, uczył jęz. łacińsk., polsk. i niemieck. w Ic; razem 17 godz. w tyg.

22. **Józef Tabor,** zastp. naucz., gosp. Id, uczył jęz. łacińsk. w Id, jęz. polsk. w Id, IIc, jęz. niemieck. w IIc, geogr. w Id; razem 22 godz. w tyg.

23. **Władysław Dunin Wąsowicz,** zastp. naucz., uczył jęz. polsk. w IIIa, IVa, matem. w IIc; razem 9 godz. w tyg.

B) Oddziały równorzędne.

1. **Karol Rawer,** prof. w VIII. randze, kierownik, z powodu choroby bawił na urlopie.
2. **Mieczysław Jamrógiewicz,** prof. w VII. randze, kierownik, uczył jęz. niemieck. w Ib; razem 6 godz. w tyg.
3. **Franciszek Bizoń,** profesor, gosp. Vb, uczył jęz. łacińsk. w Vb, VIIIb, jęz. greck. w VIIIb; razem 16 godz. w tyg.
4. **Wojciech Grzegorzewicz,** profesor, zawiadowca polsk. biblioteki uczniów, uczył jęz. polsk. w Vb, VIb, VIIb, VIIIb, jęz. greck. w IIIb; razem 17 godz. w tyg.
5. **Korneli Heck,** dr. fil., prof. w VIII. randze, uczył jęz. łacińsk. w VIb, VIIb, jęz. greck. w VIb; razem 16 godz. w tyg.
6. **Antoni Jaworowski,** dr. fil., prof. w VIII. randze, członek komisyi fizyogr. Akademii Umiejętności w Krakowie i c. k. Tow. zoolog.-botan. w Wiedniu, uczył geogr. w Ib, matem. w Ib, IVb, historyi natur. w Ib, IIb, IIIb, Vb, VIb; razem 19 godz. w tyg.
7. **Ks. Jan Kostecki,** kanonik honor. kapituły biskupiej w Przemyślu obrz. gr. katol., prof. w VII. randze, gosp. VIIb, uczył matem. w Vb, VIb, VIIb, VIIIb, fiz. w VIIb, VIIIb; razem 18 godz. w tyg.
8. **Roman Palmstein,** prof. w VII. randze, z powodu choroby bawił na urlopie.
9. **Ks. Aleksander Pechnik,** dr. fil., kanonik honor. kapituły biskupiej w Tarnowie, prof. w VII. randze, zawiadowca niemieck. biblioteki uczniów, gosp. VIIIb, uczył języka niemieck. w Vb, VIIb, VIIIb, proped. w VIIb, VIIIb; razem 16 godz. w tyg.

10. **Edward Schirmer,** prof. w VIII. randze, członek komisyi egzam. dla kand. jednorocznej służby wojskowej, zawiadowca zbioru historyczno-geogr., gosp. VI b, uczył jęz. niemieck. w VI b, hist. i geogr. w V b, VI b, VII b, VIII b; razem 17 godz. w tyg.
11. **Ks. Stanisław Szymała,** profesor, katecheta i exhortator, uczył rel. rzym. kat. w I b—VIII; razem 16 godz. w tyg.
12. **Walenty Wróbel,** dr. fil., prof. w VIII. randze, uczył jęz. łacińsk. w II b, jęz. greck. w V b, VII b; razem 17 godz. w tyg.
13. **Józef Ruffer,** zastp. naucz., gosp. I b, uczył jęz. łacińsk. w I b, jęz. polsk. w I b, III b, IV b; razem 17 godz. w tyg.
14. **Władysław Schneiberg,** zastp. naucz., gosp. II b, uczył jęz. polsk. w II b, jęz. niemieck. w II b, III b, IV b; razem 16 godz. w tyg.
15. **Jan Świtalski,** zastp. naucz., gosp. III b, uczył jęz. łacińsk. w III b, IV b, jęz. grek. w IV b; razem 16 godz. w tyg.
16. **Alfred Winogrodzki,** dr. wszech nauk lekar., gosp. IV b, uczył historyi i geogr. w II b, III b, IV b, matem. w II b, III b, fiz. w IV b; razem 20 godz. w tyg.
17. **Alfred Hamburger,** pomocniczy nauczyciel, uczył gimnast. w III b, IV b, V b, VI b, VII b; razem 10 godz. w tyg.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

1. **Władysław Bojarski,** jak wyżej, uczył stenografii w 2 godz. tyg.
2. **Franciszek Domiszewski,** nauczyciel nadetatowy, uczył śpiewu w 2 oddz. w 6 godz. tyg.
3. **Robert Klemensiewicz,** jak wyżej, uczył hist. kraju rodz. w IV a, VI a, VII a; razem 3 godz. tyg.
4. **Władysław Kłapkowski,** prof. szkoły przemysłowej w VIII. ransze, uczył rysunków w 3 oddz. 6 godz. tyg.
5. **Ks. Piotr Krypiakiewicz,** jak wyżej, uczył jęz. ruskiego w 2 oddz. 4 godz. tyg.
6. **Paweł Postel,** prof. szkoły realnej, uczył jęz. francuskiego w 3 oddz. 6 godz. tyg.

7. **Edward Schirmer,** jak wyżej, uczył hist. kraju rodzinnego w VIb, VIIb; razem 2 godz. tyg.
8. **Michał Siwak,** jak wyżej, uczył hist. kraju rodz. w IIIa, w 1 godz. tyg.
9. **Alfred Winogrodzki,** jak wyżej, uczył hist. kraju rodz. w IIIb, IVb; razem w 2 godz. tyg.
10. **Walenty Wróbel,** jak wyżej, uczył kaligrafii w 2 oddz. 2 godz. tyg.

Do nauki religii mojżeszowej.

1. **Jakób Klein,** naucz. nadetatowy, uczył religii mojżeszowej we wszystkich klasach 9 godz. tyg.

Zmiany w składzie grona nauczycieli

w ciągu roku szkolnego 1902.

---

1. Rada szk. kraj. reskryptem z dnia 19. lipca 1901 l. 15.057 przeniosła tutejszego zastępcę nauczyciela Filomena Melankę do c. k. gimnazyum w Rzeszowie.

2. Rada szk. kraj. reskryptem z dnia 28. lipca 1901 l. 18.223 zamianowała kandydata stanu nauczycielskiego Józefa Tabora zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.

3. Rada szk. kraj. reskryptem z dnia 24. lipca 1901 l. 17.204 przeniosła tutejszych zastępców nauczycieli Stanisława Lewickiego do c. k. II. gimnazyum a Zygmunta Franciszka Skórskiego do c. k. V. gimnazyum we Lwowie, zaś do tutejszego zakładu przydzieliła zastępcę nauczyciela c. k. I. gimnazyum w Przemyślu Stanisława Podkowicza.

4. J. E. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 27. września 1901 l. 26.913 udzielił kierownikowi klas równorzędnych profesorowi Karolowi Rawerowi urlopu dla poratowania zdrowia a kierownictwo tychże klas zostało poruczone profesorowi Mieczysławowi Jamrógiewiczowi (Rskr. 8. października l. 29.296).

5. Rada szk. kraj. reskryptem z dnia 28. sierpnia 1901 l. 22.889 zamianowała kandydata stanu nauczycielskiego Jana Aleksandrowicza zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.

6. Rada szk. kraj. reskryptem z dnia 30. sierpnia 1901 l. 24.329 zamianowała kandydata stanu nauczycielskiego Władysława Danin Wąsowicza zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.

7. Rada szk. kraj. reskryptem z dnia 30. sierpnia 1901 l. 21.053 zamianowała kandydata stanu nauczycielskiego Stanisława Ludkiewicza zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.

8. J. E. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 23. sierpnia 1901 l. 22.721 nadał nauczycielowi c. k. gimnazyum I. w Kołomyi Michałowi Siwakowi posadę nauczycielską w tutejszym zakładzie (Prezyd. Rskr. 5. września 1901 l. 545).

9. J. E. Pan Minister W. i O. reskryptem z dnia 2. listopada 1901 l. 15.595 posunął profesorów tutejszego zakładu Juliana Dolnickiego i Karola Rawera do siódmej rangi (Prezyd. Rskr. 5. grudnia 1901 l. 619).

10. Rada szk. kraj. reskryptem z dnia 31. stycznia 1902 l. 2312 zamianowała kandydata stanu nauczycielskiego Józefa Ruffera zastępcą nauczyciela w tutejszym zakładzie.

11. Rada szk. kraj. reskryptem z dnia 10. marca 1902 l. 6775 przeniosła tutejszego zastępcę Dra Jerzego Mikułowicza do c. k. V. gimnazyum we Lwowie a na jego miejsce zamianowała kandydata stanu nauczycielskiego Władysława Schneiberga zastępcą nauczyciela.

II.

PLAN NAUKI

w roku szkolnym 1902/3.

A) Przedmioty obowiązkowe.

Klasa I.

Religia 2 godz. tygodniowo. Zasady katolickiej wiary i obyczajów.

Język łaciński 8 godzin tygodniowo. Nauka o prawidłowych formach deklinacyi i konjugacyi w połączeniu z praktycznemi ćwiczeniami. Od połowy października co tydzień jedno zadanie szkolne.

Język polski 2 godziny tygodniowo. *Czytanie wzorów* według wypisów. Głównem tej części zadaniem jest: *a)* wyraźne i rozumne czytanie; *b)* ćwiczenie uczniów w gładkim i poprawnem zdawaniu sprawy z rzeczy poprzednio przeczytanej i dokładnie objaśnionej.

Deklamacya. Należyte wygłaszanie z pamięci piękniejszych utworów poetycznych, niekiedy ustępów prozaicznych.

Gramatyka. Elementarna nauka o zdaniu pojedynczem i o składni zgody; najważniejsze zdania poboczne; elementarna nauka odmiany imienia i czasownika.

Wypracowania piśmienne: cztery na miesiąc. W I. półroczu wyłącznie dyktaty, systematycznie ułożone, a obejmujące ważniejsze zasady i prawidła pisowni; w II. półroczu naprzemian ćwiczenia ortograficzne i wypracowania stylistyczne, zrazu tylko szkolne, pod koniec roku także domowe.

Język niemiecki 6 godzin tygodniowo. Czytanie: uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów, zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stósownych pytań. Znajomość odmian regularnych i zasad składni; ćwiczenia ortograficzne. Co tydzień zadanie szkolne. Tematy, dyktaty, ćwiczenia ortograficzne, zastósowane do potrzeby praktycznej, pisanie z pamięci ustępów memorowanych, retrowersye.

Geografia 3 godziny tygodniowo. Znajomość zasadniczych pojęć geograficznych na podstawie poglądu. Stanowisko dzienne słońca w rozmaitych porach roku ze względu na budynek szkolny i domowy; oryentowanie się w okolicy, na mapie i globie. Opisanie i objaśnienie stanu oświetlania i ciepłoty w miejscu rodzinnem w ciągu roku, o ile one zawisły od długości dnia i położenia słońca. Główne formy lądu i wody według ich rozmieszczenia na ziemi, położenie najznaczniejszych państw i miast przy ustawicznem ćwiczeniu i wprawianiu w czytaniu map. Próby w rysowaniu najprostszych przedmiotów geograficznych.

Matematyka 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: Układ liczb dziesiątkowy. Liczby rzymskie. Cztery działania główne liczbami całemi i dziesiętnemi. Podzielność liczb, rozkład na czynniki proste. Łatwiejsze zadania z ułamków zwyczajnych. Wspólna miara i wielokrotność. Geometrya (II. półrocze): Pojęcie ilości przestrzennych. Linia prosta, koło, kąt, linie równoległe. Niektóre własności trójkąta. Ćwiczenia domowe. W każdym półroczu 3 zadania szkolne.

Historya naturalna 2 godziny tygodniowo. W pierwszych sześciu miesiącach roku szkolnego: ssaki i owady, w czterech ostatnich miesiącach roku szkolnego: botanika.

Gimnastyka 2 godziny tygodniowo.

Prostsze ćwiczenia rzędowe. Ćwiczenia wolne na miejscu i postępowe. Bieg trwały do 3 min. Ćwiczenia laską drewnianą. Wywijadło. Skok w dal z miejsca do 1 metra, z rozbiegiem do 2 mtr., w wyż do 90 ctmtr., Ćwiczenia w podporze i zwieszaniu na drabinie poziomej, pionowej i ukośnej, żerdziach, linach i poręczach, zastósowane do wieku i siły uczniów. Gry i zabawy.

Klasa II.

Religia 2 godziny tygodniowo. Historya starego testamentu.

Język łaciński 8 godzin tygodniowo. Nauka odmian nieprawidłowych, przysłówki, przyimki, spójniki, accusativus cum infinitivo, ablativus absolutus, zdania skutkowe, celowe, czasowe z cum. Co miesiąc trzy zadania szkolne, jedno domowe.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie wzorów* według wypisów — jak w klasie I.

Deklamacya — jak w klasie I.

Gramatyka: Elementarna nauka o zdaniu złożonem; powtarzanie i uzupełnianie fleksyi. Nauka pisowni i interpunkcyi uzupełniona i rozszerzona.

Ćwiczenia ortograficzne czyli *dyktaty,* jak w klasie I., ale tylko w miarę potrzeby.

Wypracowania stylistyczne: 3 na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki 5 godzin tygodniowo. Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stósownych pytań; retrowersya, dłuższe rozmówki; uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów. Powtórzenie odmiany regularnej, poznanie najważniejszych wyjątków. Co tydzień wypracowanie piśmienne (z tych co miesiąc jedno domowe). — Tematy jak w klasie I.

Historya i geografia 4 godziny tygodniowo. Geografia 2 godziny: Położenie i układ poziomy Azyi i Afryki, oro-, hydro- i topografia z uwzględnieniem klimatu, o ile z położenia słońca w rozmaitych horyzontach wyjaśniony być może. Zawisłość wegetacyi i płodów poszczególnych, tudzież zatrudnienia ludów od klimatu, wytłumaczone na kilku bardziej znanych i zupełnie jasnych przykładach. Europa. Przegląd układu poziomego i pionowego; hydrografiia. Kraje południowej Europy i Anglia. Rysowanie prostych szkiców kartograficznych. Historya 2 godziny tygodniowo: Dzieje starożytne. Obszerniejsza znajomość podań. Najznakomitsze osobistości i zdarzenia, szczególnie z dziejów Grecyi i Rzymu.

Matematyka 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: Miara i wielokrotność. Działania główne ułamkami zwyczajnymi. Zamiana ułamków dziesiętnych na zwyczajne i odwrotnie. Stosunki i proporcye. Reguła trzech pojedyńcza z zastósowaniem pro-

porcyi i wnioskowania. Rachunek procentu prostego. Geometrya: Osie symetryi linii i kątów. Przystawanie trójkątów. Własności koła, czworokątów i wielokątów. Zadania jak w klasie I.

Historya naturalna 2 godziny tygodniowo. W pierwszych sześciu miesiącach roku szkolnego: ptaki, gady, płazy, ryby; w ostatnich czterech miesiącach roku szkolnego botanika.

Gimnastyka 2 godziny tygodniowo.

Ćwiczenia rzędowe, wolne i laską drewnianą. Bieg trwały do 4 min. Wywijadło. Skok wolny w wyż i dal. Ćwiczenia w podporze i zwieszeniu, zastósowane do wieku i siły uczniów, na przyrządach wymienionych przy klasie I., prócz tego na koźbie, kółkach i drążku. Gry i zabawy.

Klasa III.

Religia 2 godziny tygodniowy. Historya nowego zakonu.

Język łaciński 6 godzin tygodniowo. Z gramatyki: syntaxis congruentiae et rectionis; z Korneliusza Neposa de excellentibus ducibus exterarum gentium: Miltiades, Themistocles, Aristides, Cimon, Pelopidas, Epaminondas. Co 14 dni zadanie szkolne, co trzy tygodnie zadanie domowe.

Język grecki 5 godzin tygodniowo. Odmiana imion i czasowników aż do słów na μι, tłómaczenie z języka greckiego na polski i odwrotnie. Od drugiej połowy pierwszego półrocza co 14 dni zadanie szkolne albo domowe.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie wzorów* według wypisów. Czytanie, objaśnianie i zdawanie sprawy — jak w klasie I. i II. — Od tej klasy począwszy krótkie wiadomości o życiu i pismach celniejszych pisarzów, z których dzieł właśnie poznano wyjątki.

Deklamacya — jak w klasie I.

Gramatyka. Składnia rządu. Systematyczna nauka deklinacyi. Części mowy nieodmienne.

Wypracowania stylistyczne dwa na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki 4 godziny tygodniowo. Swobodniejsza reprodukcya czytanych ustępów prozaicznych i poetycznych, uwzględnienie wyrażeń i zwrotów, podobną myśl wyrażających (sy-

nonimów); memorowanie. Systematyczna nauka gramatyki o formach i składnia rządu. Miesięcznie 2 zadania (1 szkolne, 1 domowe). Tematy: retrowersye, reprodukcye w szkole czytanych ustępów, streszczenia.

Historya i geografia 3 godziny tygodniowo. Geografia i historya naprzemian. Geografia: kraje Europy, pominięte w klasie II. Ameryka i Australia. Rysowanie prostych szkiców kartograficznych. Historya: średnie wieki. Najważniejsze osobistości i zdarzenia z szczególnem uwzględnieniem dziejów austryacko-węgierskiej monarchii.

Matematyka 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: 4 działania główne liczbami ogólnemi, całemi i ułamkami. Podnoszenie do kwadratu i wyciąganie drugiego pierwiastka. Liczby niezupełne, skrócone mnożenie i dzielenie. Geometrya: zamiana i podział figur. Pomiar linii i powierzchni. Twierdzenie Pitagorasa. Podobieństwo figur. Zadania jak w klasie I.

Nauki przyrodnicze 2 godziny tygodniowo. I. półrocze: Fizyka. Rozciągłość i nieprzenikliwość ciał. Stany skupienia. Kierunek pionowy i poziomy. Ciężar bezwzględny i gatunkowy. Ciepło. Chemia. II. półrocze: Mineralogia.

Gimnastyka 2 godziny tygodniowo.

Ćwiczenia rzędowe, wolne, z ciężarkami i laską drewnianą. Bieg trwały do 5 min. Skok w dal do 3 mtr., w wyż do 110 ctmtr. Ćwiczenia w podporze i zwieszeniu na przyrządach używanych w klasach poprzednich, prócz tego na krążniku. Gry i zabawy.

Klasa IV.

Religia 2 godziny tygodniowo. Nauka o obrzędach Kościoła katolickiego.

Język łaciński 6 godzin tygodniowo. Gramatyka: nauka o trybach i czasach, infinitivus, oratio obliqua; participium; gerundium, supinum; ćwiczenia do tłómaczenia z języka polskiego na łaciński. Prozodya i metryka. Caesaris de bello gallico księga I. 1—29. IV. i VI. W dwóch ostatnich miesiącach drugiego półrocza: P. Ovidi carm. selecta. Co 14 dni zadanie szkolne, co 3 tygodnie zadanie domowe.

Język grecki 4 godziny tygodniowo, czasowniki na $\mu\iota$, czasowniki nieprawidłowe aż do składni, tłómaczenie z języka greckiego na polski i odwrotnie, tłómaczenie ciągłych ustępów. Co 14 dni zadanie domowe albo szkolne naprzemian.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie wzorów* — jak w klasie III.

Deklamacya — jak w klasie III.

Gramatyka. Systematyczna nauka konjugacyi i składni w obrębie czasownika; systematyczna nauka o zdaniach złożonych i okresach. Wierszowanie. W końcu roku powtórzenie całego już przerobionego materyału nauki gramatyki w ogólniejszym zarysie.

Wypracowania stylistyczne — jak w klasie III.

Język niemiecki 4 godziny tygodniowo. Reprodukcya jak w klasie III. Memorowanie. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o zdaniu i uzupełnienie składni rządu. Miesięcznie 2 zadania (1 szkolne, 1 domowe). Tematy: retrowersye, reprodukcye, opowiadania, opisy, listy.

Historya i geografia 4 godziny tygodniowo. Geografia 2 godziny. Fizyczna i polityczna geografia austryacko-węgierskiej monarchii z wyłączeniem statystycznej części jako takiej a z uwzględnieniem dokładniejszem krajowych płodów, zatrudnienia mieszkańców, komunikacyi i kultury. Rysowanie najprostszych szkiców kartograficznych. Historya 2 godziny: Dzieje nowożytne. Najważniejsze osobistości i zdarzenia; historya austryacko-węgierskiej monarchii stanowi główną treść nauki.

Matematyka 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: Równania stopnia pierwszego o jednej i kilku niewiadomych, równania stopnia drugiego i trzeciego czyste, o ile występują w geometryi. Podnoszenie do sześcianu i wyciąganie trzeciego pierwiastka. Reguła trzech złożona, reguła podziału. Geometrya. Stereometrya. Zadania jak w klasie I.

Fizyka 3 godziny tygodniowo. W I. półroczu: Magnetyzm, elektryczność i mechanika ciał stałych; w II. półroczu: mechanika ciał ciekłych i lotnych, akustyka i optyka. Z mechaniką ciał stałych połączyć naukę o ruchach ziemi, długość dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych ruchy księżyca i jego fazy.

Gimnastyka 2 godziny tygodniowo.

Ćwiczenia rzędowe i wolne, z ciężarkami i laską żelazną. Bieg trwały do 6 min. Skok w dal do 3·5 mtr., w wyż do 120 cm. Skok z pomostu. Ćwiczenia w podporze i zwieszeniu na przyrządach używanych w klasach poprzednich, zastosowane do skoku i siły uczniów. Gry i zabawy.

Klasa V.

Religia 2 godziny tygodniowo. Dogmatyka ogólna.

Język łaciński 6 godzin tygodniowo. W I. półroczu Titi Livii ab urbe condita lib. I. i XXI.; w II. półroczu przeważnie Ovidius, (wybór) obok Liviusa. Z gramatyki: powtórzenie składni rządu i zgody i składni przypadków, tłómaczenie przykładów. Na półrocze 5 zadań szkolnych.

Język grecki 5 godzin tygodniowo. Nauka o rodzajniku, składnia zgody i przypadków. W I. półroczu lektura Xenofonta. W II. półroczu: z Homera Iliady ks. I. III. i ciąg dalszy lektury Xenofonta. Na półrocze 4 zadania szkolne.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie wzorów.* Poznanie zwyklejszych tropów i figur na podstawie wypisów, jakoteż najważniejszych gatunków prozy i poezyi. Nauka ta, zbierająca i uzupełniająca wiadomości już w poprzednich latach przygodnie przez uczniów nabyte, przysposabiać ma do czytania z pożytkiem ważniejszych utworów literatury narodowej w klasie VI.—VIII. Wiadomości historyczno-literackie o czytanych pisarzach — jak w klasie III.

Deklamacya — jak w klasie I.

Wypracowania stylistyczne: 7 na półrocze, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki 4 godziny tygodniowo. Samodzielna reprodukcya na podstawie obszernej lektury, przeważnie prozaicznej. Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa. Uzupełnienie i powtórzenie wiadomości gramatycznych (ze składni rządu, zdania i szyku). W półroczu 7 zadań (3 szkolne i 4 domowe). Tematy: streszczenia ustępów czytanych, opowiadania, opisy, przekłady z innych języków (zadanie szkolne).

Historya i geografia 3 godziny tygodniowo. Dzieje starożytne, przedewszystkiem Greków i Rzymian do wystąpienia Grakchów

z szczególniejszem uwzględnieniem rozwoju kultury i cywilizacyi; odpowiednie działy z geografii starożytnej.

Matematyka 4 godziny tygodniowo. Arytmetyka: cztery działania główne, liczby względne, ułamki, podzielność, miara, wielokrotność, stosunki i proporcye, równania pierwszego stopnia o jednej i kilku niewiadomych; z geometryi: planimetrya. Zadania jak w klasie I.

Historya naturalna 2 godziny tygodniowo. W pierwszem półroczu mineralogia. W drugiem botanika. Początki anatomii, budowa i fizyologia roślin, systematyka i zarys geografii roślin.

Gimnastyka 2 godziny tygodniowo.

Ćwiczenia rządowe. Najważniejsze postacie znanych już ćwiczeń. Ćwiczenia wolne. Bieg trwały do 8'. Ćwiczenie III. i IV. klasy z ciężarkami 1·5 klg.; ćwiczenia laskami żelaznemi (2 klg.) takie, jak w II. klasie wykonywano drewnianemi. Skok wolny w dal do 4 m., w wyż do 130 cm. Skok z pomostu (60—120 cm. wys.; przez sznurek 100 do 180 cm.); z kozła rozkroczka do 140 cm., kuczka; na koniu łatwiejsze woltyże; podmyk z drążka (80—120 cm. wys.). Ćwiczenia na drabinie poziomej, pionowej i skośnej. Na linach i żerdziach spinanie z pomocą nóg i bez nich.

Drążek i kółka: zwieszenia i zmiany, wywijania, woltyże. Krążnik jak w klasie IV.

Poręcze: woltyże, pochody w podporze z wywijaniem i bez.

Gry: *Captivus*. Wieża. Piłka graniczna. Podbijanka. Piłka uszata. Palant. Krykiet. Odrzucanka. Piłka nożna angielska. Ciągnienie liny. Pchadła.

Klasa VI.

Religia 2 godziny tygodniowo. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński 6 godzin tygodniowo. Z Salustyusza Jugurtha, z Wergilego Aeneid. I. i II., z Bukolik i Georgik wybór. Cic. in. Cat. I. Z gramatyki powtórzenie nauki o czasach i trybach. Zadania jak w klasie V.

Język grecki 5 godzin tygodniowo. Hom. Il. VI. XVI. XVIII. XXII. z Herodota wojny perskie VII.; z Xenofonta wyimki z Memorabiliów. Z gramatyki: przyimki, zaimki, nauka o czasach i trybach. Zadania jak w klasie V.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie celniejszych dzieł literatury narodowej* od połowy wieku XVI. do końca wieku XVIII. według wypisów.

Uzupełnienie nauki szkolnej *czytaniem domowem.*

Historya literatury (na podstawie lub przy sposobności czytanych wyjątków) od początku do końca XVIII. wieku.

Deklamacya — jak w klasie V.

Wypracowania stylistyczne: 7 na półrocze, przeważnie domowe.

Język niemiecki 4 godziny tygodniowo. Stylistyka i poetyka, wyjaśniona na tle lektury. Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa. W półroczu 7 zadań (3 szkolne, 4 domowe). Tematy jak w klasie V.

Historya i geografia 4 godziny tygodniowo. Historya rzymska od wystąpienia Grakchów do upadku państwa zachodnio-rzymskiego; historya wieków średnich: dokładniejsze traktowanie dziejów papiestwa i cesarstwa, natomiast ograniczenie historyi terytoryalnej na najważniejsze wypadki powszechno-dziejowe. Historya nowożytna do wybuchu wojny trzydziestoletniej. Ciągłe uwzględnianie dziejów kultury i geografii.

Matematyka 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: potęgowanie, pierwiastkowanie, liczby niewymierne, jedność urojona, logarytmowanie, równania stopnia II. o jednej niewiadomej. — Geometrya: stereometrya; z trygonometryi płaskiej: goniometrya, rozwiązanie trójkąta prostokątnego i równoramiennego. Równania goniometryczne. Zadania jak w klasie I.

Historya naturalna 2 godziny tygodniowo. Zoologia. W I. półr. budowa i fizyologia ciała ludzkiego, zwierzęta kręgowe. — W II. półroczu zwierzęta bezkręgowe.

Klasa VII.

Religia 2 godziny tygodniowo. Etyka chrześcijańsko-katolicka.

Język łaciński 5 godzin tygodniowo. Cicero pro Milone i Cic. Laelius. Vergilii Aen. IV. i VI.; ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne. Zadania jak w klasie V.

Język grecki 4 godziny tygodniowo. Z mów Demostenesa w 1. półroczu Olynth. I. i III. Philip. I. — W 2. półroczu Περὶ τῆς εἰρήνης z Hom. Od V. VI. IX. X. XI. i XII. Zadania jak w klasie V.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie celniejszych dzieł literatury narodowej* w dłuższych wyjątkach według wypisów lub w całości; w 1-szem półr. do Mickiewicza (włącznie), w 2-giem do Słowackiego (włącznie).

Uzupełnianie nauki szkolnej *czytaniem domowem.*

Historya literatury (jak w klasie VI.) — ciąg dalszy Słowackiego (włącznie).

Deklamacya — jak w klasie V.

Ćwiczenia ustne.

Wypracowania stylistyczne: 5 na półrocze, przeważnie domowe.

Język niemiecki 4 godziny tygodniowo. Pogląd na dzieje piśmiennictwa niemieckiego aż do Klopstocka. Dokładniejsza na lekturze oparta, znajomość epoki klasycznej od Klopstocka do roku 1794, ze szczególniejszem uwzględnieniem Herdera i Lessinga. Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa: Goethe, Hermann und Dorothea; Schiller, Jungfrau von Orleans. 5 zadań (3 szkolne, 2 domowe) na półrocze. Temata: charakterystyki, sprawozdania z lektury szkolnej lub domowej.

Historya i geografia 3 godziny tygodniowo. Dzieje nowożytne od wojny 30-letniej aż do doby najnowszej z szczególnem uwzględnieniem dziejów kultury i geografii.

Matematyka 3 godziny tygodniowo. Arytmetyka: równania drugiego stopnia o kilku niewiadomych, niektóre równania wyższorzędne, równania nieoznaczone, szeregi, rachunek procentu składanego, kombinacye, wzór Newtona. Geometrya: powtórzenie i uzupełnienie trygonomeryi i analityka, zadania jak w klasie I.

Fizyka 3 godziny tygodniowo. Ogólne własności ciał, mechanika, nauka o cieple, chemia.

Logika 2 godziny tygodniowo. Logika elementarna i zastósowana.

Klasa VIII.

Religia 2 godziny tygodniowo. Historya kościoła katolickiego.

Język łaciński 5 godzin tygodniowo. Horatii Carmina I. 1, 3, 10, 11, 12, 14, 18, 20, 22, 24, 31, 34, 37, 38, II. 3, 7, 10, 16, 17, III. 1, 3, 21, 23, 28, 30, IV. 2, 3, 5, 9, Epod. 7, 13,

Sat. I. 6 i 9, II. 6. Epist. I. 2, 7, 10, Taciti Ann. I. i II. Ćwiczenia gramatyczno-stylistyczne; wypracowania piśmienne jak w klasie V.

Język grecki 5 godzin tygodniowo. Platona Apologia i Kriton i Laches, Sofokl. Edyp król: Hom. Od XIII. i XIV. Zadania jak w klasie V.

Język polski 3 godziny tygodniowo. *Czytanie dalszego ciągu celniejszych dzieł literatury narodowej* wieku XIX. w dłuższych wyjątkach według wypisów, niektórych w całości.

Historya literatury wieku XIX. — ciąg dalszy od Krasińskiego do końca.

Deklamacya — jak w klasie V.

Ćwiczenia ustne — jak w klasie VII.

Wypracowania stylistyczne: w 1-szem półroczu 5, przeważnie domowe, a w 2-giem półroczu 3, przeważnie szkolne.

Język niemiecki 4 godziny tygodniowo. Epoka klasyczna od r. 1794 do śmierci Goethego. Pisarze austryaccy czasów nowszych. Treściwy pogląd na dzieje piśmiennictwa niemieckiego po śmierci Goethego. Memorowanie. Obowiązkowa lektura domowa. Schiller, Wallensteins Tod; Goethe, Iphigenie auf Tauris. W I-szem półroczu 5 zadań (2 szkolne), w II-giem półroczu 4 zadania przeważnie szkolne. Tematy jak w klasie VII.

Historya i geografia 3 godziny tygodniowo. Dzieje monarchii austryackiej; w drugim półroczu geografia i statystyka monarchii austryacko-węgierskiej; prócz tego w jednej godzinie tygodniowo powtarzanie z historyi greckiej i rzymskiej.

Matematyka 2 godziny tygodniowo. Powtórzenie całego przedmiotu nauki.

Fizyka 2 godziny tygodniowo. Magnetyzm i elektryczność, teorya undulacyjna, akustyka, optyka, zasady astronomii.

Psychologia 2 godziny tygodniowo. Psychologia empiryczna.

Plan nauki religii mojżeszowej.

I. klasa. Historya biblijna do śmierci Mojżesza w związku z zasadami wiary.

Modlitwa poranna i błogosławieństwa. Modlitwy stołowe.

II. klasa. Historya biblijna od Jozuego do podziału państwa w związku z zasadami wiary. Objaśnienie dekalogu. Obowiązki względem Boga. Święta i posty.

Modlitwa wieczorna i błogosławieństwo przy szczególnych uroczystościach.

III. klasa. Historya biblijna od podziału państwa do powrotu z niewoli babilońskiej. Prorocy. Trzy nauki główne wyznania mojżeszowego. Obowiązki względem ludzi. Najważniejsze przepisy ceremonialne. Nazwy, podział i treść ksiąg pisma świętego.

Modlitwa na sobotę. Halall. Albinu malkenu.

IV. klasa. Historya Izraelitów pod panowaniem Syryi. Machabeusze. Panowanie Rzymian. Upadek państwa. Bar Kochba.

Najważniejsze przepisy ceremonialne i rytualne. Nazwa i treść pism apokryficznych.

Modlitwy na święta. Odczytywanie tory i proroków przy nabożeństwie publicznem. Podział nabożeństwa.

V. klasa. Objaśnienie 13 artykułów wiary według Maimonidesa. Ustawy moralne i etyczne.

Wybór ustępów z Pentateuchu (według chrestomatyi) z objaśnieniami pod względem treści i historyi.

VI. klasa. Moralność i etyka na podstawie trzech pierwszych rozdziałów przypowieści ojców „Pirke Abot“.

Wybór z pism historycznych proroków z objaśnieniami jak w klasie V.

VII. klasa. Moralność i etyka na podstawie 4. 5. i 6. rozdziału w „Pirke Abot“.

Wybór ustępów z Jezajasza, Jeremjasza, psalmów, Hioba, przypowieści Salomona i hagiografów z objaśnieniami jak w klasie V.

VIII. klasa. Historya żydów w diasporze z biografiami najsławniejszych mężów. Historya żydów w Polsce.

B) Przedmioty nadobowiązkowe.

1. **Historya kraju rodzinnego.** Naukę tę wykłada się w klasach III., IV., VI. i VII. po jednej godzinie tygodniowo, według programu, poleconego przez wysokie władze szkolne.
2. **Język ruski.** Oddział I. Czytanie z wypisów dla klasy I. Łuczakowskiego, opowiadanie i deklamacya. Każdego miesiąca

jedno piśmienne ćwiczenie szkolne. Zaznajomienie uczniów z nową pisownią.

Oddział II. Czytanie z wypisów Łuczakowskiego dla klasy V. Każdego miesiąca jedno zadanie szkolne.

3. **Język francuski.** Gramatyka Erarda Cichomskiego. Oddział I.: Rodzajnik, rzeczownik, przymiotnik, zaimek, konjugacya słów posiłkowych i prawidłowych, czytanie i tłómaczenie z języka francuskiego na polski i odwrotnie. Ćwiczenia piśmienne.

Oddział II. Konjugacya czasowników prawidłowych (dokończenie), nieprawidłowych, użycie trybu łączącego, zgoda imiesłowu; czytanie i tłómaczenie. Ćwiczenia piśmienne.

Oddział III. Czytanie ustępów z celniejszych utworów zawartych w Chrestematyi Świtkowskiego. Rozmowa w języku francuskim. Ćwiczenia piśmienne.

4. **Śpiew.** W niższym oddziele wykład zasad muzycznych i ćwiczenia głosowe przygotowawcze do śpiewu choralnego.

W wyższym oddziele wykład zasad muzycznych i ćwiczenia głosowe przygotowawcze do śpiewu choralnego.

Podczas nabożeństwa, odprawianego w kościele św. Maryi Magdaleny, wykonują uczniowie utwory religijne przez przeciąg całego roku szkolnego.

5. **Rysunki.** Nauka rysunków odbywa się w 3 oddziałach po 3 godziny tygodniowo.

W I. oddziele: w I. półroczu ornamenta geometryczne według metody J. Grandauera, w II. półroczu ornament krzywolinijny na podstawie początkującej szkoły Ed. Herdtla.

W II. oddziele: ornament płaski liściowy i kwiatowy stojący, wijący się i okalający na podstawie większych wzorów Ed. Herdtla, oraz ornamenta płaskie podług Fr. Steigla.

W III. oddziele: stylowe ornamenta kolorowane podług Andla i Storcka, kopiowanie ze wzorów części figuralnych i całych głów ludzkich, a w przeważnej części rysowanie z modelów gipsowych ornamentów i medalionów, z uwzględnieniem nauki perspektywy i cienia.

6. **Kaligrafia.** Na tę naukę uczęszczają uczniowie klasy I. i II., nauka odbywa się na podstawie wzorów Piórkiewicza i Nowickiego.

Uwaga. Nauczyciele przedmiotów nadzwyczajnych i religii mojżeszowej pobierają remuneracyę z funduszu naukowego.

III.

WYKAZ KSIĄŻEK,

których w roku szkolnym 1902/3 używać się będzie:

Religia. W klasie I. Ks. Ślósarz, Katechizm religii katolickiej. Wyd. 1. i 2. Lwów 1889. Opr. . . . . 1 K.

Klasa II. Ks. Dąbrowski, Historya biblijna starego zakonu. Wyd. 1—4. Stanisławów 1899. Opr. . . 1 K 40 h.

Klasa III. Ks. Dąbrowski, Historya biblijna nowego zakonu. Wyd. 1—5. Stanisławów 1902. Opr. . . 1 K 60 h.

Klasa IV. Jougan, Liturgika. Wyd. 1. i 2. Lwów 1899. Opr. . . . . 1 K 40 h.

Klasa V, Ks. Jeż, Nauka wiary. Opr. . . . . . . 2 K.

Klasa VI. Ks. Jougan, Dogmatyka szczegółowa. Lwów 1901. Opr. . . . . 2 K.

Klasa VII. Szczeklik, Etyka katolicka. Tarnów 1899. Opr. . . . . 1 K 80 h.

Klasa VIII. Ks. Jougan, Historya Kościoła katolickiego. Wyd. 1. i 2. Lwów 1900. Opr. . . . . 2 K.

Język łaciński. W klasie I. Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 2., 3. i 4. Lwów 1898. Opr. 1 K.

Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy Wyd. 2. i 3. Lwów 1900. Opr. . . . . . 1 K 50 h.

Klasa II. Samolewicz. Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 1—4, Lwów 1898. Opr. . . . . 1 K.

Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy Wyd. 1. i 2. Lwów 1898. Opr. . . . . 2 K.

Klasa III. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5---7. Lwów 1901. Opr. 2 K 40 h.

Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy trzeciej. Wyd. 2. i 3. Lwów 1893. Opr. . . . . 1 K 60 h.
Cornelius Nepos, wyd. Patočka-Zawiliński. Opr. 1 K 60 h.

Klasa IV. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. Lwów. 1901. Opr. 1 K 40 h.
Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Wyd. 1. i 2. Lwów 1897. Opr. . . . . 2 K.
Caesar. Commentarii de bello gall. wyd. Terlikowskiego, ks. I., IV., V. i VI.
Ovidius, wyd. Grysar Ziwsa-Skupniewicz.

Klasa V. Livius, wyd. Zingerle-Majchrowicz, ks. I. i XXI.
Ovidius, wydanie Grysar Ziwsa-Skupniewicz.
Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. Lwów 1901. Opr. . . . 2 K 40 h.

Klasa VI. Sallustius bell. Jug., wyd. Klimscha-Sołtysik.
Vergilius Aen. I. i II., wybór z Georg. i Bukol. Wyd. Eichler-Rzepiński.
Cicero in Cat. I. wyd. Kornitzer-Sołtysik. Opr. . 70 h.
Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka Języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. Lwów 1901. Opr. . . . . 2 K 40 h.

Klasa VII. Cicero. pro Milone, ed, H. Nohl. Laelius wyd. Kornitzer-Sołtysik.
Vergilius Aen. IV., VI. i IX wyd. Eichler-Rzepiński.
Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. wyd. 5—7. Lwów 1901. Opr. . . . . 2 K 40 h.

Klasa VIII. Horatius, wydanie J. Dolnickiego i St. Librewskiego. Opr. . . . . 2 K 50 h.
Tacitus Ann. I. i II. ed. Müller.
Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 5—7. Lwów 1901. Opr. . . . . 2 K 40 h.

Język grecki. Klasa III. Fiderer, Gramatyka grecka. Wyd. 2. Lwów 1898. Opr. . . . . 3 K 20 h.
Taborski - Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1899. 2 K 50 h.

Klasa IV. Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 1. i 2. Lwów 1898. Opr. . . . . 3 K 20 h.

Taborski - Winkowski. Ćwiczenia greckie. Lwów 1899. Opr. . . . . 2 K. 50 h.
Klasa V. Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1. i 2. Lwów 1894. Opr. . . . . 2 K 40 h.
Homera Iliada, Część I. Scheindler-Sołtysik, ks. I. i III.
Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 1. i 2. Lwów 1898. Opr. . . . . 3 K 20 h.
Klasa VI. Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1. i 2. Lwów 1895. Opr. . . . . 2 K 40 h.
Homera Iliada, Część I. i II. Wyd. Scheindler-Sołtysik, ks. VI., XVI., XVIII. i XXII.
Herodot, wydanie Hintnera.
Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1902. Opr. 3 K 20 h.
Klasa VII. W I. półroczu: Demost. Olynt I. i III., Filip I.; w II. półroczu Hom. Od. V., VI., IX., X., XI. i XII., obok tego Demostenesa Περὶ τῆς εἰρήνης.
Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 1. i 2. Lwów 1902. Opr. . . . . 3 K 20 h.
Klasa VIII. Plato, Apologia i Kriton. Wyd. Christ-Lewicki; Laches, wyd. J. Kral; Edyp król. wyd. Schubert-Majchrowicz.
Homera Odyssea, XIII. i XVI. Wyd. Christ-Jezienicki.
Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1902. Opr. 3 K 20 h.

Język polski. Klasa I. Konarski, Zwięzła gramatyka języka polskiego. Lwów 1891. Opr. . . . . 60 h.
Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla klasy I. Wyd. 2. i 3. Lwów 1897. Opr. . . . . 1 K 50 h.
Klasa II. Małecki, Gramatyka języka polskiego. Wyd. 8. Lwów 1891. Opr. . . . . 2 K 20 h.
Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla klasy II. Wyd. 1. i 2. Lwów 1898. Opr. . . . . 1 K 80 h.
Klasa III. Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 8. Opr. . . . . 2 K 20 h.
Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla III. klasy. Lwów 1895. Opr. . . . . 2 K.
Klasa IV. Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 8. Lwów 1891. Opr. . . . . 2 K 20 h.

Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla IV. klasy. Lwów 1900. Opr. . . . . 2 K 40 h.

Klasa V. Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. Wyd. 1. i 2. Lwów 1898. Opr. . . . . 2 K.

Klasa VI. Wypisy polskie Stanisława Tarnowskiego i J. Wójcika. Część I. Wydanie 1. i 2. Lwów 1894. Opr. 3 K 60 h.

Klasa VII. Wypisy polskie Stanisława Tarnowskiego i J. Wójcika. Część I. Wydanie 1. i 2. Lwów 1894. Opr. 3 K 60 h.

Wypisy polskie Stan. Tarnowskiego i Fr. Próchnickiego. Część II. Wyd. 1. i 2. Lwów 1896. Opr. 3 K 60 h.

Klaso VIII. Wypisy polskie Stan. Tarnowskiego i Fr. Próchnickiego. Część II. Wyd. 1. i 2. Lwów 1896. Opr. . . . . 3 K 60 h.

Język niemiecki. Klasa I. L. German i K. Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy I. Wyd. 2—4. Lwów 1897. Opr. 1 K 80 h.

Klasa II. L. German i K. Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy II. Wyd. 1—3. Lwów 1897. Opr. . 2 K.

Klasa III. L. German i K. Petelenz, Ćwiczenia niemieckie. dla klasy III. Wyd. 1. i 2. Lwów 1892. Opr. 2 K 40 h.

Jahner, Deutsche Grammatik. Lwów 1899. Opr. . 2 K.

Klasa IV. L. German i K. Petelenz, Ćwiczenia niemieckie. Wyd. 1. i 2. Lwów 1896. Opr. . . . . . 2 K 40 h.

Jahner, Deutsche Grammatik. Lwów 1899. Opr. . 2 K.

Klasa V. Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die fünfte Classe. Lwów 1892. Opr. . . . 2 K 40 h.

Klasa VI. Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die sechste Classe. Lwów 1892. Opr. . . 2 K 80 h.

Klasa VII. Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die siebente Class. Lwów 1893. Opr. . . 3 K 30 h.

Następujące dzieła w wydaniu Graesera aprobowane przez c. k. Radę szkolną krajową: Schiller: Jungfrau von Orleans; Goethe: Herman u. Dorothea.

Klasa VIII. Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die achte Classe. Lwów 1894. Opr. . . . 2 K 40 h.

Schiller: Wilhelm Tell; Goethe: Iphigenie auf Tauris.

Geografia i Historya powszechna. Klasa I. Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii. Wyd. 6. i 7. Lwów 1898. Opr. 1 K.

Klasa II. Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wyd. 6—8. Lwów 1895. Opr. . . . . . 2 K 80 h.
Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych, Część I. Wyd. 1. i 2. Lwów 1901. Opr. . . . . . . 2 K.
Klasa III. Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wyd. 6—8. Lwów 1895. Opr. . . . . . 2 K 80 h.
Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część II. Lwów 1894. . . . . 2 K.
Rawer, Dzieje ojczyste. Wyd. 1. i 2. Lwów 1899. Opr. 2 K.
Klasa IV. Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 1. i 2. Lwów 1899. Opr. . . 2 K.
Benoni-Majerski, Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 2. i 3. Lwów 1896. Opr. . . . . . 1 K 20 h.
Rawer, Dzieje ojczyste. Wyd. 1. i 2. Lwów 1899. Opr. 2 K.
Klasa V. Zakrzewski, Historya powszechna. Część I. Wyd. 2. i 3. Kraków 1899. Opr. . . . . 2 K 40 h.
Klasa VI. Zakrzewski, Historya powszechna. Część I. Wyd. 2. i 3. Kraków 1899. Opr. . . . . . 2 K 40 h.
Zakrzewski, Historya powszechna. Część II. Wyd. 1. i 2. Kraków 1897. Opr. . . . . 2 K 40 h.
Zakrzewski, Historya powszechna. Część III. Kraków 1899. Opr. . . . . 2 K 80 h.
Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1. 2. i 3. Kraków 1901. Opr. . . . . 2 K
Klasa VII. Zakrzewski, Historya powszechna. Część III. Kraków 1899. Opr. . . . . 2 K 80 h.
Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych. Wyd. 1—3. Kraków 1901. Opr. . . 2 K.
Klasa VIII. Głąbiński-Finkel, Historya i statystyka austr.-węgier. monarchii. Lwów 1897. Opr. . . . . . 2 K.
Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych. Wyd. 1—3. Kraków 1901. Opr. . . 2 K.

Matematyka. Klasa I. Brzostowicz. Początki arytmetyki i algebry. Część I. Wyd. 2—4. Sanok 1900. Opr. . . . . 1 K.
Jamrógiewicz, Geometrya poglądowa. Wyd. 2. przerob. i 3. Lwów 1901. Opr. . . . . 2 K.
Klasa II. Brzostowicz, Podręcznik arytmetyki i algebry. Część I. Wyd. 2—4. Sanok 1896. Opr. . . . . 1 K.
Jamrógiewicz, Geometrya poglądowa. Wyd. 2. i 3. Lwów 1901. Opr. . . . . 2 K.

Klasa III. Brzostowicz, Podręcznik arytmetyki i algebry. Część II. Wyd. 1—3. Sanok 1899. Opr. . . . 1 K.
Jamrógiewicz, Geometrya poglądowa. Wyd. 2. przerob. Lwów 1901. Opr. . . . . 2 K.
Klasa IV. Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Część II. Sanok 1899. Opr. . . . . 1 K.
Jamrógiewicz, Geometrya poglądowa. Wyd. 2. i 3. Lwów 1901. Opr. . . . . 2 K 50 h.
Klasa V. Kostecki, Algebra dla wyższych klas.
Močnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 3—5. Lwów 1902. Opr. . . . . 4 K.
Klasa VI. Dziwiński, Zasady algebry. Wyd. 1. i 2. Lwów 1898. Opr. . . . . 3 K 60 h.
Močnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 3., 4. i 5. Lwów 1902. Opr. . . . . 4 K.
Kranz, Tablice pięciocyfrowe logarytmów. Kraków 1900. Opr. . . . . 1 K 20 h.
Klasa VII. Dziwiński, Zasady algebry. Wyd. 1. i 2. Lwów 1898. Opr. . . . . 3 K 60 h.
Močnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 3., 4. i 5. Lwów 1902. Opr. . . . . 4 K.
Logarytmy Kranza. Kraków 1900. Opr. . . 1 K 20 h.
Klasa VIII. Dziwiński, Zasady algebry. Wyd. 1. i 2. Lwów 1898. . . . . 3 K 60 h.
Močnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 3., 4. i 5. Lwów 1902. Opr. . . . . 4 K.
Logarytmy Kranza. Opr. . . . . 1 K 20 h.

Fizyka. Klasa III. Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2. i 3. Kraków 1898. Opr. 2 K 20 h.
Klasa IV. Kawecki i Tomaszewski. Nauka fizyki. Wyd. 2. Kraków 1898. Opr. . . . . 2 K 20 h.
Klasa VII. Kawecki Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Wydanie 1. i 2. Kraków 1899. Opr. 3 K 40 h.
Tomaszewski, Chemia. Wyd. 2. i 3. Brosz. . . . 70 h.
Klasa VIII. Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Kraków 1899. Opr. . 3 K 40 h.

Historya naturalna. Klasa I. Nowicki-Limbach, Zoologia. Wyd. 6—9. Lwów 1900. Opr. . . . . 2 K.

Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wyd. 1—4. Kraków 1899. Opr. . . . . 2 K.
Klasa II. Nowicki-Limbach, Zoologia. Wyd. 6—9. Lwów 1900. Opr. . . . . 2 K.
Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wydanie 1—4. Kraków 1899. Opr. . . . . 2 K.
Klasa III. Łomnicki, Mineralogia dla niższych klas. Wyd. 2—4. Lwów 1897. Opr. . . . . 1 K.
Klasa V. Łomnicki, Mineralogia i geologia. Wyd. 3., 4. i 5. Lwów 1900. Opr. . . . . 1 K 60 h.
Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych. . 3 K.
Klasa VI. Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół średnich. Wyd. 1. i 2. Lwów 1900. Opr. . . . . 3 K.

Propedeutyka filozofii. Klasa VII. Kozłowski, Logika elementarna. Lwów 1891. Opr. . . . . 1 K 40 h.
Klasa VIII. Pechnik, Zarys psychologii. Lwów 1895. Opr. . . . . 2 K.

IV.

Tematy do wypracowań piśmiennych.

A) Zakład główny.

1. W języku polskim.

Klasa Va.

1. Opis parku miejskiego.
2. Widok z okna.
3. Rolnik a rzemieślnik (porównanie).
4. Zachód słońca.
5. Skutki lenistwa.
6. Spór Asesora z Rejentem.
7. Opis wakacyi Bożego Narodzenia.
8. Postać Bohuna w „Ogniem i mieczem“ Sienkiewicza.
9. Przyjemności zimy.
10. Gerwazy a Rymwid.
11. Hegemonie w Grecyi.
12. Korzyści żeglugi.
13. Niema róży bez kolców.
14. W jaki sposób przyczynił się Kmicic do obrony Częstochowy (na podstawie lektury prywatnej).

Klasa VIa.

1. Kmicic w Częstochowie (według Sienkiewicza: Potopu).
2. Wieś i miasto (porównanie).

3. Módl się a pracuj.
4. Wiosna porą zasiewu, jesień porą plonu.
5. Reformy społeczne Grakchów.
6. Charakterystyka Antenora w „Odprawie posłów greckich“ J. Kochanowskiego.
7. Znaczenie kolei żelaznych.
8. Życie na kresach południowych według powieści Sienkiewicza: Pan Wołodyjowski.
9. Życie na dworcu kolejowym.
10. Praca nie ciężarem, lecz dobrodziejstwem.
11. Nowe kierunki w literaturze polskiej II. okresu.
12. Walka papieży z władzą świecką w wiekach średnich.
13. Szkodliwe skutki odkładania pracy.
14. Życie i obyczaje Duńczyków na podstawie Pamiętników Paska.

Klasa VII a.

1. Znaczenie Niemcewicza w literaturze polskiej.
2. Życie koleżeńskie na czem polega?
3. Tło ludowe w Wiesławie Brodzińskiego.
4. Pogląd na poezyę polską VI. okresu.
5. Non scholae, sed vitae discimus.
6. Gustaw a Konrad w Dziadach Mickiewicza.
7. Niemądry, kto wśród drogi
Z przestrachu traci męstwo,
Im sroższe ciernie, głogi,
Tem milsze jest zwycięstwo.
(Niemcewicz).
8. Mściwy sam sobie szkodzi (powieść).
9. Jakie przymioty powinny zdobić młodzieńca.
10. Charakterystyka Nicka w Maryi Stuart Słowackiego.

Klasa VIII a.

1. Co więcej cenić należy w człowieku: naukę czy charakter?
2. Γνῶθι σαυτόν.
3. Myśl przewodnia Irydiona Krasińskiego.

4. Charakterystyka próżniaka.
5. Mowa na temat: Piękna jest śmierć za ojczyznę, ale niemniej piękne jest życie poświęcone jej dobru.
6. Rozwinąć myśl zdania Fredry: Wielkie rzeki cicho płyną; małe strumienie z szumem się po kamieniach wloką, choć niewiele wody.
7. Która z postaci Słowackiego najbardziej mi się podoba i dlaczego?
8. Szczęścia w sobie samym szukać należy.

2. W języku niemieckim.

Klasa V a.

1. Der Bleistift. Eine Beschreibung. *Dom.*
2. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. *Szk.*
3. Die geflügelten Löwen von Ninive. *Dom.*
4. Kleobis und Biton. *Szk.*
5. Altgriechische Opferbräuche. *Szk.*
6. Wenn man die Kopernikusgasse herunterkommt. Eine Beschreibung. *Dom.*
7. Die Akropolis von Athen. *Dom.*
8. Xenophon flösst seinen ihrer Anführer beraubten Landsleuten neuen Muth ein. *Szk.*
9. Mein Weg zur Schule. *Dom.*
10. Wie man säet. (Im Anschluss an zwei Lesestücke). *Dom.*
11. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. *Szk.*
12. Sommerfeierabend in Soplicowo. *Dom.*

Klasa VI a.

1. P. Robaks Äusseres. *Dom.*
2. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. *Szk.*
3. Altweibersommer. *Dom.*
4. Die Erzählung des Schenken von Edenhall. (Nach Uhlands „Glück von Edenhall“). *Szk.*
5. Kudruns Wiedersehen mit Ortwin und Herwig. *Szk.*
6. Die Zwischenstunde. Eine Schilderung. *Dom.*
7. Proteuskünste. (Nach der Odyssee). *Dom.*
8. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. *Szk.*

9. Der Schild des Achilles. (Nach der griechischen Schullectüre). *Dom.*
10. Die symbolische Bedeutung des Balladentitels: „Der Kampf mit dem Drachen.") *Dom.*
11. Unser Schulzimmer. *Szk.*
12. Gerwazy Rębajło's Rapier und seine Schicksale. *Dom.*

Klasa VII a.

1. Hagen von Tronje und Gerwazy Rębajło. *Dom.*
2. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. *Szk.*
3. Walter von der Vogelweide als deutscher Mann. *Szk.*
4. Aus Matejko's Album der polnischen Könige: Kasimir der Grosse. *Dom.*
5. Der Aufbau von Klopstocks Ode „Der Zürcher See". *Szk.*
6. Der Apotheker in Goethes „Hermann und Dorothea". *Dom.*
7. Der Antheil der verschiedenen Bevölkerungsschichten Deutschlands an der Pflege der Dichtkunst bis zum XVIII. Jahrhundert. *Dom.*
8. Thibaut d' Arc und seine Familie. (Nach dem Prolog zur Jungfrau von Orleans). *Szk.*
9. Konrad Wallenrod's Knabenjahre. *Dom.*

Klasa VIII a.

1. Grottgers „Geist der Wildnis" und seine Vorbilder in der Dichtkunst. *Dom.*
2. Eine freie Übersetzung aus dem Polnischen. *Szk.*
3. Der Pfarrer in Goethes „Hermann und Dorothea". *Szk.*
4. Das Brot — ein Sinnbild unserer Cultur. *Dom.*
5. Die zeitgeschichtlichen Ausblicke im „Lied von der Glocke" und in „Hermann und Dorothea". *Dom.*
6. Die Wallensteinischen Generale und ihre Ebenbilder im „Lager". (Nach Schillers Trilogie). *Szk.*
7. Die Republik Polen als Schutzmauer der europäischen Civilisation. *Dom.*
8. Besprechung einer der Schullectüre entnommenen Sentenz. *Szk.*

3. Do piśmiennego egzaminu dojrzałości.

1. Zadanie łacińsko-polskie:
   Tac. Ann. III, 53.
2. Zadanie polsko-łacińskie:
   Opowiadanie z dziejów powszechnych Semkowicza str. 99.
3. Zadanie greckie:
   Plato Protag. c. 11.
4. Zadanie polskie:
   Nauka bez cnoty jako miecz u szalonego i sobie i ludziom szkodzi. *(Jan Kochanowski).*
5. Zadanie niemieckie:
   Die Macht des Gesanges in der deutschen und in der polnischen Dichtung.
6. Zadanie matematyczne:
   a) $x^2 - 2xy = 21$
   $xy + 5y^2 = 14$
   b) Ktoś miał 31. grudnia 1900 r. 31.592 K w kasie na procencie składanym po 4%. Od 1. stycznia 1901 począwszy bierze corocznie 1. stycznia 2400 K. Po ilu latach wyczerpie się kapitał?
   c) Obrachować powierzchnię prostokąta, którego suma dwóch nierównoległych boków = 1·55 m. a kąt zawarty między przekątniami = $62^0\ 31'\ 18''$.
   d) Z punktu (2,0) wykreślić koło, aby się stykało z prostą $2x + 3y = 30$ i znaleźć zrównanie tego koła.

B) Oddziały równorzędne.

1. W języku polskim.

Klasa V b.

1. Opis kopca Unii lubelskiej. *Dom.*
2. Jakie okoliczności wpłynęły na rozwój żeglugi u Fenicyan? *Szk.*
3. Opis miejsca, w którem spędziłem wakacye. *Dom.*

4. Spór między Asesorem a Rejentem. *Szk.*
5. Opis jesieni. *Dom.*
6. Opis Soplicowa. *Szk.*
7. Podać koleje życia Latarnika. *Dom.*
8. Wykazać istotne znamiona powieści poetycznej na podstawie rozbioru Grażyny. *Szk.*
9. Opis wiosny. *Dom.*
10. Ateny za Peryklesa. *Szk.*
11. Opis parku Stryjskiego. *Dom.*
12. Wykazać na „Wiesławie“, że „Boska opieka tajnie nagradza uczynki człowieka“. *Szk.*
13. Poranek majowy. *Dom.*
14. Zemsta Cześnika. *Szk.*

Klasa VI b.

1. Co zyskała Polska przyjmując chrześciaństwo z Zachodu? *Dom.*
2. Jak radzi Rej wychowywać młodego szlachcica? *Szk.*
3. Objaśnić myśl przysłowia: „Z jakim przestajesz, takim się stajesz. *Dom.*
4. Ideał dworzanina w pojęciu Górnickiego. *Szk.*
5. Charakterystyka Antenora. *Dom.*
6. Zasługi Kochanowskiego około rozwoju poezyi polskiej. *Szk.*
7. Ogólna charakterystyka kazań sejmowych. *Dom.*
8. Pierwiastek rodzimy w sielankach Szymonowicza. *Szk.*
9. Kwiat obrazem życia ludzkiego. *Dom.*
10. Udział ludu w walce ze Szwedami. (Na podstawie „Potopu“). *Szk.*
11. Uzasadnić zdanie Jugurty: „Urbem venalem et mature perituram, si emptorem invenerit. *Dom.*
12. Zasługi Konarskiego około rozwoju oświaty i piśmiennictwa w Polsce. *Szk.*
13. Charakterystyka Skrzetuskiego. *Dom.*
14. Krasicki jako satyryk. *Szk.*

Klasa VII b.

1. Cywilizacyjne znaczenie klasztorów w wiekach średnich. *Dom.*
2. Starosta Gadulski jako przedstawiciel partyi starorepublikańskiej. *Szk.*

3. Jakie ideały wskazuje Mickiewicz młodzieży w Odzie do młodości? *Dom.*
4. Konrad Wallenrod w historyi a poemacie Mickiewicza. *Szk.*
5. Opisy przyrody w „Panu Tadeuszu“. *Dom.*
6. Jak określa Zaleski istotę i zadanie poezyi? (Na podstawie wiersza p. t. Spiew poety. *Szk.*
7. Objaśnić i rozwinąć myśl Brodzińskiego:

   „Kto garstką ziemię znosi, góry się doczeka,
   Z kropli za kroplą z czasem uzbiera się rzeka.“ *Dom.*
8. Węzeł dramatyczny w Ślubach panieńskich. *Szk.*
9. Kazimierz Wielki jako opiekun handlu i przemysłu w Polsce. *Dom.*
10. Porównawcza charakterystyka Lechitów i Wenedów. *Szk.*

Klasa VIII b.

1. Znaczenie Greków w dziejach cywilizacyi. *Dom.*
2. Działalność i charakterystyka Massynissy w Irydionie. *Szk.*
3. Wpływ upadku powstania listopadowego na rozwój literatury polskiej. *Dom.*
4. Charakterystyka jednej z ważniejszych postaci w „Kollokacyi“. *Szk.*
5. Demostenes i Skarga. *Dom.*
6. Kalinka jako przedstawiciel nowego zwrotu w historyografii polskiej. *Szk.*
7. Czem był Kościuszko dla współczesnych, a czem dla nas? *Dom.*
8. Dramat w Polsce przed r. 1831. *Szk.*

2. W języku niemieckim.

Klasa V b.

1. Beschreibung unseres Gymnasiums. *Dom*
2. Androklus und sein Löwe. *Szk.*
3. Die Gründung Roms (nach Livius). *Dom.*
4. Die Glücklichen. *Szk.*
5. Das Treiben auf dem Bahnhofe bei der Ankunft eines Personenzuges. *Dom.*

6. Der Zauberlehrling. *Szk.*
7. Ein Spaziergang auf den Schlossberg. *Dom.*
8. Die Bürgschaft. *Szk.*
9. Die Schlacht bei Salamis. *Dom.*
10. Die Erziehung in Sparta. *Dom.*
11. Die Kraniche des Ibykus. *Szk.*
12. Der Streit des Achilles mit Agamemnon *Dom.*
13. Das Schicksal Niobens (nach Ovid). *Szk.*
14. Unser Maifest. *Dom.*

Klasa VI b.

1. Marius und Sulla. *Dom.*
2. Kudrun wird am Meeresstrande erkannt und gerettet. *Szk.*
3. Lembergs bedeutendste Parkanlagen. *Dom.*
4. Eine Übersetzung aus dem Polnischen. *Szk.*
5. Das neue Theatergebäude in Lemberg. *Dom.*
6. Die Vorboten des Winters. *Dom.*
7. Die Bärenjagd. *Szk.*
8. Mein Geburtsort und dessen Umgebung. *Dom.*
9. Rudolf von Habsburg und der Priester. *Szk.*
10. Der Übergang des Winters in den Frühling. *Dom.*
11. Beschreibung eines historischen Bildes. *Szk.*
12. Meine Osterferien. *Dom.*
13. Das kühne Wagnis des Knappen in Schillers Taucher. *Szk.*
14. Unser Ausflug nach Brzuchowice.

Klasa VII b.

1. Die Wiedergeburt der Künste und Wissenschaften in Italien. *Szk.*
2. Beschreibung meines Geburtsortes. *Dom.*
3. Charakteristik des Gastwirts zum goldenen Löwen. *Szk.*
4. Das Begräbnis eines hochverdienten Mannes. *Dom.*
5. Die Ursachen des Abfalls der Niederlande von der spanischen Regierung. *Szk.*
6. Die erste Phase des 30-jährigen Krieges. *Szk.*
7. Die Leichenrede des Antonius in Shakespeare's „Juliusz Cäsar". *Dom.*

8. Odysseus auf der Insel Ogygia. *Szk.*
9. Demosthenes als Redner. *Dom.*
10. Charakteristik der Heldin in Schillers „Jungfrau von Orleans“. *Szk.*

Klasa VIII b.

1. Erläuterung der Verse Schillers:

   „Was unsterblich im Gesang soll leben,
   Muss im Leben untergehen“. *Dom.*
2. Composition des „Liedes von der Glocke“. *Szk.*
3. Es ist das Sprichwort: „Audaces fortuna iuvat“ zu erläutern und psychologisch zu begründen. *Dom.*
4. Es ist die Lebensanschauung Horazens auf Grund der gelesenen Oden zu charakterisieren. *Dom.*
5. Die Exposition in Schillers „Demetrius“. *Szk.*
6. Charakteristik des Sokrates nach der platonischen Apologie. *Dom.*
7. Gedankengang des ersten Monologes in Goethes „Faust“. *Szk.*
8. Wie charakterisiert Schiller den Helden in seiner Trilogie: „Wallenstein“. *Szk.*

3. Do pisemnego egzaminu dojrzałości.

1. Zadanie łacińsko-polskie:
   Cic. in Verr. V. 67.
2. Zadanie polsko-łacińskie:
   Opowiadanie dziejów powszechnych, Semkowicza, Upadek Troi.
3. Zadanie greckie:
   Platon. Gorgias X.
4. Zadanie polskie:
   Cała literatura polska wyrosła i wykwitła z tego jednego słowa: „Ojczyzna“. *(Mickiewicz).*
5. Zadanie niemieckie:
   Demosthenes und Cicero. Eine Parallele.

6. Zadanie matematyczne:

a) $x^2 + \sqrt{x^2 + y^2 + 12} = 60 - y^2$

$x^2 + xy + y^2 = 76$

b) Ktoś płaci przez 12 lat na początku każdego roku premię 1500 K, aby po upływie dalszych 5 lat mógł przez następnych 15 lat pobierać rentę na końcu każdego roku; jak wielka będzie ta renta, jeżeli procent składany od premii i rent liczą po $4\frac{1}{2}\%$?

c) Kąt u wierzchołka przekroju osiowego w stożku prostym $\alpha = 73^0\ 45'\ 6''$, a obwód podstawy stożka $o = 84{\cdot}9$ m; wyznaczyć powierzchnię i objętość stożka.

V.

ZBIORY NAUKOWE.

A) Biblioteka.

1. Dla nauczycieli.

Z końcem roku szkolnego 1900 1 liczyła biblioteka nauczycielska 2548 dzieł. W ciągu roku 1901/2 otrzymano w darze 4 dzieła, kupiono 118 dzieł, obecnie więc liczy biblioteka nauczycielska 2670 dzieł.

Między dziełami nabytemi są ważniejsze:

Bartkiewicz Bronisław: Szkoła główna warszawska 2 tomy. — Kraushar Alex.: Towarzystwo przyjaciół nauk. — Matlakowski Wład.: Zdobienie i sprzęty na Podhalu. — Ludwik Arthur: Die homerische Batromachia des Karers Pigres. — Sancti Aurelii Augustini: De civitate Dei recognovit B. Dombadt. — Sienkiewicza H.: Krzyżacy. — Brückner A.: Geschichte der polnischen Litteratur. — Potocki hr. Józef; Notatki myśliwskie z Afryki. — Majerski St.: Opis ziemi. — Bernhard J.: Schriftquellen zur antiken Kunst. — Reichel Wolfg.: Homerische Waffen. II. wyd. — Roscher H. W. Ausfuhrliches Lexicon der giech. und römischen Mythologie. 3 tomy w 5 częściach. — Schmidt Otto Ed.: Ciceros Willen. — Bölsche Wilh.: Entwickelungsgeschichte der Natur 2 tomy. — Brugmann und Delbrück, Grundris der vergl. Grammatik der indogermanischen Sprachen. 5 tomów w 8 woluminach. — Soerensen Asmus.: Polnische Grammatik. — Brugmann Karl: Kurze vergleichende Grammatik der indogermanischen Sprachen. —

Odrzywolski Sławomir: Renesans w Polsce. — Klaczko Jul.: Pisma polskie. — Feldmann Wilh.: Piśmiennictwo polskie ostatnich lat dwudziestu.

2. Biblioteka uczniów.

Z końcem roku szkolnego 1901 było:

w języku polskim	828	dzieł w	1040	tomach
w języku niemieckim . .	680	„ „	722	„

W roku szkolnym 1902 zakupiono:

w języku polskim	30	„ „	40	„
w języku niemieckim . .	35	„ „	42	„

Przeto liczy biblioteka da uczniów:

w języku polskim	858	„ „	1080	„
w języku niemieckim . .	606	„ „	764	„

3. Mapy i obrazy zakupione w r. 1901/2.

1. Steinhauser: Wandkarte der Alpen.
2. H. Kiepert: Politische Wandkarte von Afrika.
3. H. Kiepert: Politische Wandkarte von Asien.
4. H. Kiepert: Australien und Polynesien.
5. H. Kiepert: Politische Wandkarte von Europa.
6. H. Kiepert: Politische Wandkarte von Nord-Amerika.
7. H. Kiepert: Politische Wandkarte von Süd-Amerika.
8. Prof. Gustowicz: Europa w drugiej połowie 16. wieku.
9. Rothang-Umlauf: Schulwandkarte der österr.-ungar. Monarhie und der angrenzenden Länder.
10. Sydow-Habenicht: Russland.
11. Seibert-Haardt: Schulwandkarte der Eisenbahnen von Österreich-Ungarn.
12. K. Bamberg: Schulwandkarte von Europa.
13. Lehmann: Geographische Charakterbilder (18 obrazów).
14. Lehmann: Kulturgeschichtlich Bilder (12 obrazów).
15. Dr. Umlauf: Wandbilder der Völker Österreich-Ungarns (10 obrazów).
16. Menschenrassen in 5 Charakterköpfen (2).

17. Schmidt Rudolf: Wandtafeln zur mathematischen Geographie (3 obrazy).
18. Hölzels: Wandbilder für den Anschauungs- und Sprachunterricht (4 obrazy).
19. Hirt: Hauptformen der Erdoberfläche (2).
20. Obrazy dla szkoły i domu wydane staraniem Towarzystwa dla reprodukcyi dzieł sztuki we Wiedniu.

4. Gimnazyum prenumeruje następujące czasopisma:

1. Muzeum, czasopismo Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych.
2. Verordnungsblatt für den Dienstbetrieb des Ministeriums für Cultus und Unterricht.
3. Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien.
4. Gazeta Lwowska z Przewodnikiem naukowym i literackim.
5. Zeitschrift für den deutschen Unterricht.
6. Zeitschrift für den physikalisch und chemischen Unterricht.
7. Petermanns Mittheilungen.
8. Kwartalnik historyczny.
9. Literatisches Centralblatt.
10. Biblioteka warszawska.
11. Przewodnik bibliograficzny.
12. Książka.
13. Poradnik językowy.
14. Wochenschrift für classische Philologie.
15. Neue Jahrbücher.
16. Przegląd polski.
17. Ateneum.
18. Wszechświat.
19. Zoologischer Anzeiger.

B) Gabinet fizykalny.

Z końcem roku szkolnego 1901 było przyrządów 402.

W roku szkolnym 1902 zakupiono:

1. Wagę sprężynową;
2. Figurkę szkocką;
3. Przyrząd do okazania rzutu poziomego;

4. Śrubę Ressla;
5. Przyrząd do okazania fal stojących;
6. Rysunki fal (10 sztuk);
7. Tarczę optyczną Hartla (z dodatkami);
8. Reflektor;
9. Mikroskop pojedynczy;
10. Przyrząd do okazania barw dopełniających;
11. Taumatrop;
12. Praxinoskop;
13. Igłę astatyczną;
14. Pachytrop;
15. Przyrząd Ampera;
16. Ogólny rozbrajacz Henley'a;
17. Ogniwo Grove'go;
18. Przyrząd do destylacyi Liebiga;
19. Wanienkę porcelanową;
20. Wanienkę szklaną małą;
21. Wanienkę szklaną większą.

C) Gabinet historyi naturalnej.

Z zamknięciem roku szkolnego 1901 inwentarz gabinetu obejmował 795 numerów. W ciągu roku szkolnego 1902 przybyło bądź drogą kupna bądź darowizny 11 przedmiotów. Przy końcu zatem roku szkolnego 1902 ilość wszystkich przedmiotów wynosi 806 numerów.

1. Zoologia.

Kolczatka (Echidna hystrix), rekin (Scyllum canicula), łodzik (Argonauta argo), Lucanus cervuso (prep. pod szkłem); Kulon stepowy (Numenius arquatus), dar ucznia Zygmunta Maliszewskiego z II a.; Zbiorek jaj ptasich krajowych 10 gat., dar ucznia Eliasza Zielskiego z III a.

2. Botanika.

Araucaria Bidwili (szyszka); Theobroma cacao, owoc, dar ucznia Jana Tretera z I c.; Huba (Polyporus), dar prof. W. Cisły.

3. Mineralogia i geologia.

Ruda złota z kopalni św. Trójcy w Siedmiogrodzie, dar ucznia Stanisława Martynowicza z I b.

4. Tablice ścienne.

Dr. Fraas. Tablic 5 pateologicznych. Dr. Zittel. Tablic 4 krajobrazowo-geologicznych.

D) Gabinet archeologiczny.

Dzięki życzliwemu poparciu c. k. Rady szkolnej krajowej i znacznej subwencyi c. k. Ministerstwa powstał w ubiegłym roku szkolnym przy naszym Zakładzie gabinet archeologiczny. I poprzednio starał się zaopatrywać Zakład w niektóre okazy z tej dziedziny, lecz z braku funduszów i miejsca musiano przestawać na przypadkowem zakupywaniu przedmiotów, które częścią mieściły się w zbiorach historycznych a częściowo oprawiano je w ramy i rozwieszano po korytarzach. Najniekorzystniej na tem wychodziły odlewy gipsowe, które wystawione na proch skazane były na rychłe zniszczenie. Obecnie za zezwoleniem Władz przeniesiono przybory rysunkowe do sali rysunkowej, zabezpieczając je osobną ścianką parapetową, a mały pokoik służący do użytku nauczyciela rysunków przeznaczono na nowy gabinet. Z udzielonych funduszów użyto części na adaptacye i urządzenie, resztę obrócono na zakupno przedmiotów. Myślą przewodnią w nabywaniu tychże było postarać się o środki uzmysławiające naukę autorów starożytnych i powtóre — co za ważniejszy cel sobie postawiono — umożliwić sposoby okolicznościowego wprowadzenia uczniów w sztukę starożytną. Stosownie do tego założenia nowy gabinet pomieścił:

1. Skompletowane tablice Cybulskiego i Launitza, — z ujęciem główniejszych (Olympia, Forum Romanum) w trwałe ramy.

2. Modele tych rzeczy, które przy najdokładniejszych opisach dość jasno nie występują (tarcza, dom rzymski, zwój, legionista).

3. Dzieła sztuki greckiej i rzymskiej, i to:

a) w reprodukcyach wydawnictw Instytutu archeologicznego niemieckiego, Bruckmanna, Seemanna, Hoppego, Stracka, R. Schneidra, — dla których, o ile nie są ściennemi tablicami, postarano się o ruchome ramy;

b) w odlewach gipsowych, — do dawnych rozstawionych przeważnie na konsolach w korytarzach (Zeus z Otricoli, Hera Ludovisi, Pallas Giustiniani, Ares Borghese, Apollo Belwederski, Laokoon) i stylów architektonicznych zakupiono 6 biustów (Hermes Praxitelesa, Perikles, Sofokles, Homer, Demostenes, Sokrates).

4. Atlasy, plany i rekonstrukcye: jako to: Podręczne atlasy Steudinga, A. Schneidra, Bullego, plan ścienny Huelsena, obrazy Gurlitta, tympanony świątyni Zeusa w Olimpii (dar prof. Trenna z Drezna).

5. Formy naczyń greckich wyrobu Hauptmanna.

6. Typy monet greckich i rzymskich w galwanoplastycznych odciskach Sturma.

7. Diapozytywy do skioptykonu.

8. Pomocnicze książki treści archeologicznej, dawniej i świeżo nabyte, a między temi wspaniała publikacya Instytutu archeol. austryackiego: Die spätrömische Kunstindustrie nach den Funden in Österreich-Ungarn, jako dar c. k. Ministerstwa W. i O. Co do innych nabytków tej rubryki zob. „Biblioteka nauczycielska“.

9. Prace uczniów, jak plan Rzymu wykonany przez ucznia kl. 5 a. Krenzla, model mostu Cezara zrobiony przez ucznia kl. 4 a. Trauczyńskiego.

W tych ramach będzie gabinet na przyszłość rozszerzał się i dopełniał.

VI.

A) Statystyka

(Oddziały **b** stanowią oddzielny zakład równorzędny

	W klasie								
	I.				II.			III.	
1. Liczba uczniów:	a	b	c	d	a	b	c	a	b
Z końcem roku 1900/1901 było	40	45	44	42	65	56	—	61	57
Z początkiem roku 1901/1902 przyjęto	56	56	55	54	49	52	49	63	59
W ciągu roku szkolnego przybyło	7	5	2	4	1	1	2	4	4
W ogóle zatem przyjęto . . .	63	61	57	58	50	54	51	67	63
Między tymi było:									
Przybyłych z obcych zakładów, mianowicie:									
z klasy niższej	50	53	53	38	9	7	3	5	7
powtarzających klasę . .	6	—	1	4	3	6	7	3	—
Ponownie przyjętych, mianowicie:									
z klasy niższej	—	—	—	—	32	34	41	47	47
powtarzających klasę . .	7	8	3	16	6	7	—	12	9
W ciągu roku opuściło szkołę .	4	8	4	16	4	3	8	6	8
Liczba uczniów na końcu roku 1901/1902	59	53	53	42	46	51	43	61	55
Między tymi było:									
publicznych	56	51	52	41	44	49	43	59	55
prywatnych	3	2	1	1	2	2	—	2	—
2. Wedle miejsca urodzenia było:									
Ze Lwowa	30^2	25	24	17	24	25^1	25	27^2	27
Z powiatu lwowskiego	3	2	2	—	1	1	1	2	2
Z innych powiatów	22	24^1	24^1	20^1	19^2	19^1	16	29	22
Z Bukowiny	1	—	1	1	—	—	—	1	—
Z Istryi	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Z niższej Austryi	—	—	1	—	—	1	—	—	—
Z Szląska	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Z Niemiec	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Z Rosyi	0^1	0^1	—	3	—	4	1	—	3
Z Rumunii	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Razem . . .	56^3	51^2	52^1	41^1	44^2	49^2	43	59^2	55

uczniów

a liczby drobne oznaczają prywatystów).

W klasie										W zakładzie		Razem
IV.		V.		VI.		VII.		VIII.		głównym	równo-rzędnym	
a	b	a	b	a	b	a	b	a	b			
47	50	29	32	36	39	27	32	27	31	428	332	760
58	57	42	44	36	33	36	38	25	30	523	369	892
—	1	6	3	4	3	3	2	1	—	34	19	53
58	58	48	47	40	36	39	40	26	30	557	389	946
3	4	12	9	6	4	9	1	1	—	189	85	274
2	1	—	3	8	2	1	—	—	—	35	11	46
44	43	30	28	22	27	28	35	25	30	269	244	513
9	10	6	7	4	3	1	4	—	—	64	48	112
2	5	8	7	13	5	4	3	5	5	74	44	118
56	53	40	40	27	31	35	37	21	25	483	345	828
54	50	37	38	27	31	34	36	21	25	468	335	803
2	3	3	2	—	—	1	1	—	—	15	10	25
23^{2}	22	17^{1}	16	13	16	15	15	7	8	222^{7}	154^{1}	376^{8}
2	3	1	1	1	—	—	—	—	1	13	10	23
23	23^{3}	16^{1}	19^{2}	11	15	18^{1}	20^{1}	13	15	211^{6}	157^{8}	368^{14}
1	2	1	—	1	—	—	—	—	—	7	2	9
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	3	1	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
4	—	1^{1}	—	—	—	1	1	1	—	11^{2}	8^{1}	19^{3}
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
54^{2}	50^{3}	37^{3}	38^{2}	27	31	34^{1}	36^{1}	21	25	468^{15}	335^{10}	803^{25}

	W klasie								
	I.				II.			III.	
3. Wedle języka ojczystego było:	a	b	c	d	a	b	c	a	b
Polaków	53^{3}	51^{2}	52^{1}	41^{1}	27^{2}	49^{2}	43	45^{2}	54
Rusinów	23	—	—	—	17	—	—	14	—
Czechów	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Niemców	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Razem	56^{3}	51^{2}	52^{1}	41^{1}	44^{2}	49^{2}	43	59^{2}	55
4. Wedle wyznania religijnego było:									
Katol. r. lat.	18^{3}	34^{1}	31	23	15^{2}	31^{2}	21	34^{1}	46
„ r. gr.	23	—	—	—	17	—	—	14	—
„ r. arm.	1	—	1	1	—	—	—	1	—
Ewang. augsb.	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Wyzn. mojżesz.	14	17^{1}	20^{1}	17^{1}	12	17	22	11^{1}	9
Razem	56^{3}	51^{2}	52^{1}	41^{1}	44^{2}	49^{2}	43	59^{2}	55
5. Wedle miejsca pobytu rodziców:									
Miejscowych	48^{2}	40	41	29	32	34^{1}	36	47^{2}	40
Zamiejscowych	8^{1}	11^{2}	11^{1}	12^{1}	12^{2}	15^{1}	7	12	15
Razem	56^{3}	51^{2}	52^{1}	41^{1}	44^{2}	49^{2}	43	59^{2}	55
6. Klasyfikacya z końcem roku 1901/1902:									
Stopień I. z odznaczeniem	2^{1}	4^{1}	3	2	4	2^{1}	4	6	4
„ I.	47	32^{1}	39	28^{1}	34^{1}	35^{1}	30	42^{1}	36
Do egzaminu poprawczego przeznaczono	—	8	2^{1}	2	1^{1}	4	1	3	7
Stopień II.	1	2	4	4	4	8	7	6	5
„ III.	5	5	4	4	1	—	1	2	3
Nieklasyfikowano	1^{2}	—	—	1	—	—	—	—	—
Razem	56^{3}	51^{2}	52^{1}	41^{1}	44^{2}	49^{2}	43	59^{2}	55

W klasie										W zakładzie		Razem
IV.		V.		VI.		VII.		VIII.		głównym	równorzędnym	
a	b	a	b	a	b	a	b	a	b			
43^{2}	50^{3}	33^{3}	37^{2}	21	31	30^{1}	36^{1}	18	24	386^{15}	332^{10}	718^{25}
11	—	4	—	6	—	4	—	3	—	82	—	82
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2
54^{2}	50^{3}	37^{3}	38^{2}	27	31	34^{1}	36^{1}	21	25	468^{15}	335^{10}	803^{25}
29^{1}	28^{3}	19^{2}	27^{2}	13	17	23^{1}	25^{1}	9	20	235^{10}	228^{9}	463^{19}
11	—	4	—	6	—	5	—	3	—	83	—	83
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	4
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	2
14^{1}	22	13^{1}	11	8	14	6	10	9	5	146^{5}	105^{1}	251^{6}
54^{2}	50^{3}	37^{3}	38^{2}	27	31	34^{1}	36^{1}	21	25	468^{15}	335^{10}	803^{25}
37^{2}	42^{3}	26^{1}	28	21	20	28^{1}	15	13	14	358^{8}	233^{4}	591^{12}
17	8	11^{2}	10^{2}	6	11	6	21^{1}	8	11	110^{7}	102^{6}	212^{13}
54^{2}	50^{3}	37^{3}	38^{2}	27	31	34^{1}	36^{1}	21	25	468^{15}	335^{10}	803^{25}
6	3^{1}	5	3	2	1	3	4	3	3	40^{2}	24^{3}	64^{5}
35	32^{2}	26^{1}	27	22	24	27	29^{1}	17	22	347^{4}	237^{5}	584^{9}
2	10	3	6^{1}	—	4	—	2	—	—	14^{2}	41^{1}	55^{3}
7	4	3	2	2	1	2	1	1	—	41	23	64
4^{1}	1	—	—	1	1	2	—	—	—	24^{1}	10	34^{1}
0^{1}	—	0^{2}	0^{1}	—	—	0^{1}	—	—	—	2^{6}	0^{1}	2^{7}
54^{2}	50^{3}	37^{3}	38^{2}	27	31	34^{1}	36^{1}	21	25	468^{15}	335^{10}	803^{25}

B) Przedmioty nadobowiązkowe.

Na naukę historyi kraju rodzinnego uczęszczało:	351	uczniów
„ „ kaligrafii	96	„
„ „ języka ruskiego	73	„
„ „ „ francuskiego	74	„
„ „ rysunków	56	„
„ „ śpiewu	150	„
„ „ stenografii	42	„

Wiek uczniów z końcem drugiego półrocza.

W klasie I.

10	lat	u 17	uczniów
11	„	81	„
12	„	48	„
13	„	33	„
14	„	14	„
15	„	13	„
16	„	1	„

W klasie VIII.

18	lat	u 10	uczniów
19	„	14	„
20	„	16	„
21	„	12	„
22	„	1	„
23	„	2	„
24	„	1	„

VII.

A) Opłaty uczniów.

1. Opłatę szkolną składało:	*a)*	w I.	półroczu	468	uczniów
	b)	„ II.	„	378	„
Od połowy uwolnionych:	*a)*	„ I.	„	—	„
	b)	„ II.	„	—	„
Od całej opłaty uwolnionych:	*a)*	„ I.	„	478	„
	b)	„ II.	„	450	„

Opłata szkolna wynosiła:

W I. półroczu	18.720 K
„ II. „	15.120 „
Razem . . .	33.840 K

2. Taksy wstępne wynosiły	1226	K	40 h
3. Datki na zbiory naukowe	1892	„	— „
4. Za duplikaty świadectw	56	„	— „
5. Liczba stypendyów 23			
6. Ogólna suma stypendyów	7720	„	— „

B) Pomoc dla ubogich uczniów.

a) Przychód.

1.	Pozostałość kasowa z r. 1900	193 K 58 h
2.	Przy wpisach do zakładu wpłynęło . . .	451 „ 40 „
3.	Podczas egzort niedzielnych od dobrodziejów .	342 „ — „
	Razem . . .	986 K 90 h

b) Rozchód.

Za te pieniądze sprawiono ubogim uczniom książki i zakupiono dla 25 uczniów mundurki; za niektórych zapłacono opłatę szkolną.

Przychód . . .	986 K 90 h
Rozchód . . .	609 „ 20 „
Pozostałość kasowa .	377 K 70 h

Wszystkim P. T. Dobrodziejom składa Dyrekcya niniejszem serdeczne podziękowanie.

VIII.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

---

1. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 30. lipca 1901 l. 19.001 wydaje okólnik w sprawie nauczania języków klasycznych.
2. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 23. września 1901 l. 27.123 poleca w dwóch dniach uwolnić młodzież zakładu od nauki szkolnej od godz. 10. przedpołudniem, aby mogła korzystać z jubileuszu ustanowionego przez Ojca Świętego.
3. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 30. sierpnia 1901 l. 21.350 wydaje okólnik w sprawie Słownika języka polskiego, który wychodzi w Warszawie pod redakcyą profesorów A. Kryńskiego, W. Niedźwiedzkiego i Dra J. Karłowicza.
4. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 4. września 1901 l. 16.801 zawiadamia, że JE. Pan Minister W. i O. poruczył reskryptem z dnia 5. czerwca 1901 l. 18.111 profesorowi c. k. szkoły realnej we Lwowie Antoniemu Stefanowiczowi funkcyę inspektora zawodowego nauki rysunków w szkołach średnich.
5. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 19. października 1901 l. 23.815 aprobuje: J. Rostafiński, Botanika szkolna na klasy wyższe. Wyd. II. w Krakowie 1901. Cena egz. opr. 3 K.
6. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 30. listopada 1901 l. 33.428 aprobuje: „Zasady mineralogii i geologii dla klas wyższych szkół średnich." Napisał Dr. Tad. Wiśniowski. Lwów 1902. Cena egz. opr. 2 K 50 h.
7. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 14. listopada 1901 l. 32.101 aprobuje: Dra Zygmunta Samolewicza Gramatyka języka łacińskiego. Część II. składnia. Opracował Tomasz Sołtysik. Wyd. VII. Lwów 1901. Cena egz. 2 K 40 h.

8. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 30. listopada 1901 l. 31.657 aprobuje: Dra A. Semkowicza, Opowiadania z dziejów powszechnych dla niższych klas szkół gimnazyalnych i realnych, część I. Wyd. drugie. Cena egz. opr. 2 K.
9. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 6. grudnia 1901 l. 656/pr. wydaje okólnik w sprawie udziału uczniów w demonstracyach ulicznych.
10. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 16. stycznia 1902 l. 34.288 aprobuje: Gramatyka języka ruskiego dla Polaków opracowana przez Kukurudza i Konarskiego. Lwów 1900. Cena egz. opr. 2 K.
11. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 9. lutego 1902 l. 4221 wydaje okólnik polecający uroczyście obchodzić 25. letni jubileusz Pontyfikatu Ojca św. Papieża Leona XIII.
12. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 2. marca 1902 l. 5677 udziela odpis reskryptu Ministerstwa W. i O. z dnia 3. lutego 1902 l. 191 w sprawie urzędowego tytułu Najdost. Arcyksiężnej Elżbiety Maryi, zamężnej Windischgraetz.
13. Rada szk. kraj. rozporz. z dnia 8. maja 1902 l. 7509 wydaje okólnik w sprawie nowej ortografii niemieckiej.

IX.

Kronika zakładu.

Rok szkolny 1902 rozpoczął się dnia 3. września 1901 uroczystem nabożeństwem w kościele św. Maryi Magdaleny.

Wpisy uczniów do zakładu odbywały się dnia 12. i 13. lipca do I. klasy i w trzech ostatnich dniach sierpnia do klas wszystkich.

Egzamin wstępny do I. klasy odbył się dnia 13. i 15. lipca, tudzież 1. i 2. września 1901. Do egzaminu zgłosiło się w ogóle 238 uczniów: przyjęto z nich 163, reprobowano 75.

Dnia 8. września 1901 odbyło się uroczyste żałobne nabożeństwo za duszę ś. p. Najjaśn. Pani Cesarzowej Elżbiety jako w rocznicę Jej śmierci.

Imieniny Najjaśn. Pana dnia 4. października zakład obchodził uroczystem nabożeństwem.

Dnia 25. października 1901 obchodził zakład uroczystość św. Jana Kantego, jako patrona gimnazyum IV. Wny ks. Jan Stopczyński, dziekan i proboszcz kościoła św. Maryi Magdaleny, odprawił w tym dniu dla młodzieży zakładu uroczyste nabożeństwo, podczas którego Wny ks. Słomiński ze Zgromadzenia OO. Misyonarzy wygłosił kazanie.

Dnia 19. listopada 1901 odbyło się uroczyste żałobne nabożeństwo za duszę ś. p. Najjaśn. Pani Cesarzowej Elżbiety jako w dniu Jej Imienia.

Dnia 3. grudnia 1901 urządziła młodzież szkolna w zabudowaniu zakładu poranek muzykalno-deklamacyjny ku uczczeniu pamięci wieszcza Adama Mickiewicza.

Dnia 8. grudnia 1901 odbyła się we Lwowie uroczystość odsłonięcia pomnika poety Kornela Ujejskiego, w której wzięli udział uczniowie zakładu.

Pierwsze półrocze ukończono dnia 30. stycznia, drugie rozpoczęto dnia 3. lutego 1902.

Dnia 17. lutego 1902 odbyła się wspólna konferencya gron nauczycielskich obu zakładów pod przewodnictwem c. k. krajowego Inspektora szkół Wgo Emanuela Dworskiego w sprawach pedagogicznych.

Piśmienne egzamina dojrzałości odbywały się 5. do 10. maja, ustne zaś od 17. do 20. czerwca pod przewodnictwem c. k. profesora uniwersytetu lwowskiego Wgo Dra Ludwika Finkla w zakładzie głównym, a w oddziałach równorzędnych od 17. do 21. czerwca pod przewodnictwem Radcy rządowego i dyrektora lwowskiego gimnazyum II. Wgo Emanuela Wolffa, jako delegatów Rady szkolnej krajowej, poczem nastąpiło rozdanie świadectw abituryentom.

Dnia 15. maja z powodu 50-letniego jubileuszu Ojca św. Leona XIII. odprawiło się dla młodzieży zakładu w kościele św. Maryi Magdaleny uroczyste nabożeństwo, podczas którego katecheta gimnazyalny Wny ks. Jakób Głąb wygłosił podniosłe kazanie zastósowane do tej uroczystości.

Dnia 28. czerwca odbyło się żałobne nabożeństwo za spokój duszy ś. p. cesarza Ferdynanda.

Młodzież szkolna przystępowała w ciągu roku szkolnego trzy razy do św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza i odprawiła w czasie wielkanocnym rekolekcye.

Rok szkolny zakończono dnia 12. lipca uroczystem nabożeństwem i odśpiewaniem hymnu ludowego. Po nabożeństwie rozdano uczniom świadectwa.

Sprawa fizycznego rozwoju młodzieży.

Uczniom siedmiu klas niższych udzielano gimnastyki jako przedmiotu obowiązkowego po 2 godziny tygodniowo w każdej klasie.

W porze zimowej Towarzystwo łyżwiarskie wydawało dla uczniów bilety sezonowe po zniżonej cenie.

W porze letniej każdego dnia o godz. 11-tej podczas przestanku między lekcyami odbywały się na boisku obok budynku zakładu zabawy szkolne pod kierunkiem nauczyciela gimnastyki; oprócz tego uczniowie odbywali także wycieczki w towarzystwie profesorów w okolice Lwowa.

Przez maj i czerwiec urządzano dwa razy w tygodniu w godzinach popołudniowych na placu powystawowym gry i zabawy szkolne pod kierownictwem nauczyciela gimnastyki Dr. Eugeniusza Piaseckiego, tudzież zastępców nauczycieli Jana Aleksandrowicza i Dr. Alfreda Winogrodzkiego.

OGŁOSZENIE.

Wpisy uczniów do zakładu na rok szkolny 1902/3 będą się odbywały dnia 29., 30. i 31. sierpnia. Późniejsze zgłoszenie do zapisu tylko w wyjątkowych wypadkach może być uwzględnione.

Uczniowie mają się zgłaszać osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów, przedłożyć świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i rodowód w dwóch egzemplarzach, tudzież świadectwo rewakcynacyi, odbytej w roku poprzedzającym wstąpienie do szkoły.

Uczniowie nowo do zakładu wstępujący mają przedłożyć:

a) metrykę urodzenia, bez której żaden uczeń do zakładu nie będzie przyjęty;

b) świadectwo szkolne tego zakładu, gdzie przedtem pobierali naukę, z potwierdzeniem, że mogą być przyjęci do innego zakładu;

c) złożyć taksę wstępną w kwocie 4 K 20 h.

Każdy uczeń ma złożyć przy wpisie 2 K jako datek na zbiory naukowe zakładu. — Prócz tego na początku drugiego półrocza t. j. między 1. a 15. lutego mają uczniowie składać na cele zabaw szkolnych datek w kwocie 1 K.

Opłata szkolna, która ma być złożona w pierwszych sześciu tygodniach każdego półrocza, wynosi 40 K na jedno półrocze.

Egzamina wstępne do I. klasy odbędą się 1. i 2. września.

Egzamina wstępne do II,—VIII. będą się odbywały w dniach od 1. do 15. września.

Egzamina poprawcze odbędą się dnia 30. i 31. sierpnia.

Nabożeństwo wstępne odprawi się dnia 3. września, poczem 4. września rozpocznie się regularna nauka.

KLASYFIKACYA.

Klasa I a.

Stopień celujący:

1. Bilecki Paweł
2. Sonne Maksymilian

Stopień pierwszy:

1. Aleksiewicz Włodzimierz
2. Bant Antoni
3. Bardzik Maryan
4. Becker Juliusz
5. Bednarczuk Łukasz
6. Berchard Karol
7. Bergstein Schlojme
8. Bergtraun Ignacy
9. Bielecki Jerzy
10. Bobelak Stanisław
11. Brodziński Edward
12. Bromirski Włodzimierz
13. Brüll Dawid
14. Brzezina Roman
15. Chałupnicki Artur
16. Chałupnicki Eugeniusz
17. Czaykowski Czesław Szałko
18. Daisenberg August
19. Dworski Maryan
20. Ehrlich Jakób
21. Goldstein Henryk
22. Grodzicki Mieczysław
23. Harasym Jan
24. Hołowka Władysław
25. Kłapacz Michał
26. Kucharski Stanisław
27. Lewicki Bohdan
28. Mykietiuk Stefan
29. Moretzki Adolf
30. Palewicz Jan
31. Pasławski Kornel
32. Pełech Jan
33. Popowicz Roman
34. Pops Jakób
35. Prokopyszyn Tadeusz
36. Przestaszewski Taras
37. Romaszkan Władysław
38. Rosenfeld Emil
39. Rzeppa Otto
40. Salcberg Zygmunt
41. Sawicki Jan
42. Schwarcwald Edwin

43. Schwarcwald Henryk
44. Woliniec Aleksander
45. Zelisko Jan
46. Wacło Włodzimierz
47. Klepaczok Mieczysław

Stopień drugi otrzymał jeden uczeń, stopień trzeci otrzymało pięciu uczniów.

Klasa I b.

Stopień celujący:

1. Fraenkel Karol
2. Harasymowicz Jan Roman
3. Mudrak Antoni
4. Ostrowski Stanisław

Stopień pierwszy:

1. Burstin Izak
2. Ewen Chaim
3. Finkelstein Adolf
4. Flejtuch Kazimierz
5. Glaas Waleryan
6. Góralski Alojzy
7. Groebl Teodor
8. Kawecki Tytus
9. Kirchner Tadeusz
10. Klimek Stanisław
11. Kłoss Józef
12. Kotowicz Kazimierz
13. Krupski Władysław
14. Lustig Herman
15. Martynowicz Miłosz
16. Matula Grzegorz
17. Motal Karol
18. Müller Józef
19. Obmiński Adam
20. Pawluk Jan
21. Pfeifer Jan
22. Pieniążek Aleksander
23. Rawski Mieczysław
24. Róg Jan
25. Roth Edwin
26. Rosenmann Emanuel
27. Seltenreich Zygmunt
28. Siatecki Włodzimierz
29. Springer Wilhelm
30. Stadler Leon
31. Wojnar Paweł
32. Zawadzki Bolesław

Ośmiu uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach; dwaj otrzymali stopień drugi, pięciu stopień trzeci.

Klasa I c.

Stopień celujący:

1. Guwer Piotr
2. Wolańczyk Maryan
3. Zarzycki Jakób

Stopień pierwszy:

1. Bedlewicz Edward
2. Bedlewicz Franciszek
3. Belemmer Maksymilian
4. Chotiner Adolf
5. Flecker Karol
6. Hanula Jerzy
7. Landau Markus
8. Lemel Oswald
9. Mehrer Markus
10. Moldauer Fryderyk
11. Nadel Aron
12. Nadel Jakób
13. Pietruski Oktaw
14. Rappaport Józef
15. Rubinstein Hersch
16. Sobota Mieczysław
17. Sowa Józef
18. Specht Herman
19. Stefek Emilian
20. Stolz Maks
21. Stopa Roman
22. Szwec Stanisław
23. Szwedzicki Jan
24. Szyszyłowicz Jerzy
25. Thorn Maurycy
26. Tobiczyk Franciszek
27. Treter Jan
28. Uszyński Wojciech
29. Walczyk Zygmunt
30. Wiesenberg Józef
31. Winiarski Aleksander
32. Witka Michał
33. Wojda Władysław
34. Wróbel Franciszek
35. Zachariasiewicz Stanisław
36. Zawadzki Jan
37. Zięba Stefan
38. Ziobrowski Stefan
39. Zipper Władysław

Dwom uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach; czterech otrzymało stopień drugi i czterech stopień trzeci.

Klasa I d.

Stopień celujący:

1. Baral Arnold
2. Dąbek Stanisław

Stopień pierwszy:

1. Baczyński Józef
2. Bereza Alfred Stanisław
3. Bik Józef
4. Chodziakiewicz Teofil Andrzej
5. Czapliński Tytus
6. Dobrzyński Jan
7. Dubsky Bolesław
8. Falęcki Maryan Wincenty
9. Goebel Karol Konstanty
10. Grossmann Pinkas
11. Haudek Markus Wilhelm
12. Hładczuk Ksawery Franciszek
13. Horowitz Józef Alfred
14. Hütt Filip
15. Kargol Jan
16. Karkowski Franciszek Ksawery
17. Katz Antoni

18. Kozłowski Tadeusz
19. Kudelski Stanisław
20. Mann Hersch Leib
21. Nadel Jakób Józef
22. Ościak Leon Adalbert
23. Piątek Tadeusz
24. Reichenstein Józef
25. Schächter Aleksander
26. Schneebaum Maurycy
27. Sprecher Karol
28. Zalewski Lucyan

Dwom uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach, czterech uczniów otrzymało stopień drugi, czterech stopień trzeci.

Klasa II a.

Stopień celujący:

1. Fuhrman Edward
2. Löwenstein Stanisław
3. Massalski Roman
4. Semis Artur

Stopień pierwszy:

1. Artymowski Aleksander
2. Bart Joachim
3. Berg Arnold
4. Bilor Maryan
5. Biłosor Włodzimierz
6. Brendel Józef
7. Czerwiec Mikołaj
8. Demków Jan
9. Fleszar Eugeniusz
10. Glaas Wojciech
11. Hausmann Izydor
12. Hermanowski Ksenofont
13. Hochmann Norbert
14. Horodyski Adam
15. Jaśków Eliasz
16. Kiwała Władysław
17. Knopf Herman
18. Korol Zdzisław
19. Lemel Maurycy
20. Makowicz Władysław
21. Maliszewski Jan
22. Massalski Jerzy
23. Mieczkowski Stanisław
24. Mileski Józef
25. Mostowy Józef
26. Nowicki Włodzimierz
27. Nykołyn Maciej
28. Nyrkowski Władysław
29. Pajor Bogusław
30. Piotrowski Rafał
31. Reiss Henryk
32. Wachtel Filip
33. Wołoszczuk Józef
34. Wołoszczuk Kazimierz

Jednemu uczniowi pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach, czterech uczniów otrzymało stopień drugi, jeden otrzymał stopień trzeci.

Klasa II b.

Stopień celujący:

1. Langner Roman
2. Rubinfeld Febus

Stopień pierwszy:

1. Arnold Ignacy
2. Bajorek Kazimierz
3. Brenner Jakób
4. Bryk Tadeusz
5. Bund Maksymilian
6. Dąbrowski Zdzisław
7. Gallet Maks vel Meilech
8. Gutkowski Franciszek
9. Habernoga Stanisław
10. Jaworski Kazimierz
11. Juśków Stanisław
12. Kostołowski Wojciech
13. Lassota Maryan
14. Łoziński Emanuel
15. Malski Tadeusz
16. Nowak Jan
17. Petry Stefan
18. Pichler Wilhelm
19. Porębski Stanisław
20. Pawlicki Grzegorz
21. Radoń Franciszek
22. Reinherz Leib
23. Roland Eugeniusz
24. Rosengarten Szymon
25. Sadleja Mieczysław
26. Schorr Zygmunt
27. Schumer Salomon
28. Silber Albert
29. Szkodziński Stanisław
30. Tendler Zygmunt
31. Wagner Adam
32. Ważny Kazimierz
33. Wierzejski Józef
34. Wojtoń Zygmunt
35. Zwilling Zygmunt

Czterem uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach, 8 otrzymało stopień drugi.

Klasa II c.

Stopień celujący:

1. Mahl Gustaw
2. Meisel Hersch
3. Rosenbusch Edmund
4. Sobolewski Władysław

Stopień pierwszy:

1. Antmann Chaim
2. Baar Władysław
3. Bardach Maurycy
4. Chorkawy Władysław
5. Ditz Michał
6. Eile Maks
7. Fąfara Ludwik
8. Feit Aleksander
9. Fiel (Deile) Maks
10. Garbiak Zenon
11. Gelman Simche
12. Geller Mendel

13. Horodyski Józef
14. Kahane Alfred
15. Krause Henryk
16. Losch Norbert
17. Pilewski Józef
18. Pawlewski Tadeusz
19. Rappaport Artur
20. Rossowski Zygmunt
21. Spritz Abraham
22. Selzer Leopold
23. Szechiński Franciszek
24. Schiffmann Adolf
25. Sroka Krzysztof
26. Werberg Leon
27. Winiarz Bronisław
28. Zawidowski Karol Józef
29. Zubik Maryan
30. Żurakowski Antoni

Jednemu uczniowi pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach, siedmiu uczniów otrzymało stopień drugi, jeden stopień trzeci.

Klasa III a.

Stopień celujący:

1. Boratyński Józef
2. Fuhrmann Ignacy
3. Grużewski Mieczysław
4. Haponowicz Norbert
5. Kosiak Tadeusz
6. Rathauser Jonasz

Stopień pierwszy:

1. Antoniewicz Tadeusz
2. Armatys Bolesław
3. Arzt Adolf
4. Arzt Herman
5. Atlas Henryk
6. Berezowski Włodzimierz
7. Brygider Włodzimierz
8. Burda Maryan
9. Czapelski Aleksander
10. Daszkiewicz Mieczysław
11. Dembiński Włodzimierz
12. Domaszewski Adam
13. Engel Maryan
14. Golański Jan
15. Grezl Ludwik
16. Heilberg Natan
17. Hescheles Izydor
18. Januszewski Kazimierz
19. Jasiński Michał
20. Kaliczyński Stanisław
21. Kalityński Mieczysław
22. Katz Arnold
23. Kawecki Roman
24. Klimpel Stanisław
25. Komarzyński Aleksy
26. Kornaga Franciszek
27. Kos Karol
28. Krówczyński Zbigniew
29. Loster Józef
30. Łobocki Stanisław
31. Madeyski Wincenty
32. Majewski Ludwik
33. Marusyn Stefan
34. Mayer Józef
35. Muzyka Maksym
36. Nowakiewicz Edward
37. Pańkiewicz Jan
38. Piotrowicz Władysław
39. Rozborski Eugeniusz
40. Rzehak Leon
41. Weiler Ludwik
42. Wołoszczuk Włodzimierz

Trzem uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach, sześciu uczniów otrzymało stopień drugi, dwóch stopień trzeci.

Klasa III b.

Stopień celujący:

1. Brenner Abraham
2. Joszt Adolf
3. Rosenfeld Edwin
4. Zawadowski Witold

Stopień pierwszy:

1. Balaban Józef
2. Balassa Ludwik
3. Biliński Edmund
4. Brzezowski Henryk
5. Brunner Edward
6. Diamant Maksymilian
7. Fall Maryan
8. Flisowski Feliks
9. Kostecki Władysław
10. Kostrzębski Jan
11. Krogulski Adam
12. Koszenko Emil
13. Krzakowski Władysław
14. Kwiatkowski Władysław
15. Mondlicht Antoni
16. Moskwiński Kazimierz
17. Nycz Mikołaj
18. Pieczonka Józef
19. Pieniążek Karol
20. Podgórski Franciszek
21. Pokiziak Władysław
22. Pokorny Gwido
23. Poplicha Józef
24. Roganowicz Józef
25. Schiffmann Juliusz
26. Schmid Stanisław
27. Semkowicz Zygmunt
28. Seyfried Edmund
29. Słowik Bolesław
30. Solski Stanisław
31. Stachurski Franciszek
32. Stuchły Stanisław
33. Voit Michał
34. Weiss Max
35. Wittlin Jakób
36. Zenker Jan

Siedmiu uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach, pięciu uczniów otrzymało stopień drugi, trzech stopień trzeci.

Klasa IV a.

Stopień celujący:

1. Anaszkiewicz Teofil
2. Doller Maurycy
3. Frenkel Jeremiasz
4. Kosiak Maryan
5. Kraśniak Józef
6. Menkes Abraham

Stopień pierwszy:

1. Armatys Wiktor
2. Baczes Maurycy
3. Bałaszeskul Franciszek
4. Baral Maksymilian

5. Bełtowski Jan
6. Bełtowski Marcin
7. Bodenstein Juliusz
8. Bykowski Aleksander
9. Ehrenreich Zygmunt
10. Erb Samuel
11. Friedmann Szulem
12. Fuhrmann Wilhelm
13. Gońka Józef
14. Górka Franciszek
15. Hescheles Henryk
16. Hirchberg Antoni
17. Hoszowski Leonid
18. Iwanko Stanisław
19. Jamrógiewicz Kazimierz
20. Kobilnyk Włodzimierz
21. Konopka Włodzimierz
22. Krause Eugeniusz
23. Krzyż Stanisław
24. Lew Maksymilian
25. Lewicki Julian
26. Lewicki Józef
27. Markl Walery
28. Menkes Jakób
29. Mostowski Szczepan
30. Oberhard Leopold
31. Pasławski Alfred
32. Pikor Stefan
33. Pikor Tadeusz
34. Schwarzbrand Bernard
35. Wagner Jan

Dwom uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach, siedmiu uczniów otrzymało stopień drugi, czterech stopień trzeci.

Klasa IV b.

Stopień celujący:

1. Lindenbaum Oskar
2. Samuely Aleks. Dagobat
3. Wysocki Józef

Stopień pierwszy:

1. Back Jehoszna
2. Bader Karol
3. Buszek Stefan
4. Federbusch Filip
5. Gross Maryan Merceli
6. Habernoga Karol
7. Hirschtritt Emanuel
8. Immerdauer Izaak
9. Kuzmer Leopold
10. Nieduszyński Tadeusz
11. Nowicki Czesław
12. Panasiewicz Tadeusz
13. Pawlikowski Kazimierz
14. Pawłowski Zygmunt
15. Pazirski Stefan
16. Pollo Mar. Artur
17. Rosmarin Otto
18. Safran Nachmyn
19. Sandel Jakób
20. Sawicki Józef
21. Schatzker Samuel
22. Schechtel Władysław
23. Schwarz Jakób
24. Sethaler Karol
25. Sidorowicz Bogusław
26. Sprecher Emanuel
27. Thieberg Kazimierz
28. Tomasik Seweryn
29. Ueberall Leon
30. Weppner Tadeusz
31. Zaczek Jan

Jedenastu uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach, czterech uczniów otrzymało stopień drugi, jeden stopień trzeci.

Klasa V a.

Stopień celujący:

1. Dygnas Rudolf
2. Flecker Wilhelm
3. Grabiński Stefan
4. Hilbricht Stanisław
5. Skrzyński Franciszek

Stopień pierwszy:

1. Andler Tadeusz
2. Atlas Karol
3. Brumer Mojżesz
4. Butkowski Feliks
5. Chorąży Stanisław
6. Dąbrowski Franciszek
7. Degen Albert
8. Dietz Rudolf
9. Finkelstein Zygmunt
10. Fitzner Jan.
11. Friser Henryk
12. Hirschsprung Jakób
13. Hüttner Beril
14. Isakiewicz Jan
15. Jabłoński Piotr
16. Jäger Arnold
17. Karasiński Leopold
18. Kawecki Tadeusz
19. Krenzel Eugeniusz
20. Krypiakiewicz Leon
21. Lazar Zygmunt
22. Matuszewic Wiktor
23. Pogonowski Adam
24. Semis Józef
25. Stadnyk Andrzej
26. Weinreb Uszer

Trzem uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu, trzech otrzymało stopień drugi.

Klasa V b.

Stopień celujący:

1. Schermant Jaques
2. Umański Stanisław
3. Zawadzki Alfred.

Stopień pierwszy:

1. Barach Fryderyk
2. Galotzy Willibald
3. Gränzbauer Mojżesz
4. Jędrkiewicz Emanuel
5. Kucharski Maryan
6. Lorenz Stefan
7. Pietrzak Kazimierz
8. Pilin Józef
9. Poest Jan
10. Przybylski Karol
11. Rosenfeld Karol
12. Rosenfeld Ludwik
13. Rothfeld Adolf
14. Rysiak Jan
15. Sahanek Witołd
16. Schwarzapfel Mojżesz
17. Semkowicz Eugeniusz
18. Skwarczyński Teodor

19. Smoleński Roman
20. Sokal Joachim
21. Sonne Emanuel
22. Syrowy Józef
23. Urbański Franciszek
24. Widawski Józef
25. Wierzbowski Józef
26. Zenkner Wiktor
27. Zielonka Stanisław.

Sześciu uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach; dwóch uczniów otrzymało stopień drugi.

Klasa VI a.

Stopień celujący:

1. Dzierżyński Józef
2. Kleiner Juliusz.

Stopień pierwszy:

1. Baczes Joachim
2. Birnbaum Gustaw
3. Blatt Zygmunt
4. Cerkiewicz Nestor
5. Dadak Jan
6. Dąbrowski Jan
7. Domaszewski Jan
8. Eliasiewicz Piotr
9. Epstein Karol
10. Frydrych Stanisław
11. Galas Franciszek
12. Glück Nachmen
13. Goldschmid Józef
14. Grużewski Władysław
15. Holinkowski Adam
16. Illeczko Hilary
17. Jaworski Kazimierz
18. Krypiakiewicz Jan
19. Leczyński Bolesław
20. Linde Tadeusz
21. Margulies Leon
22. Nadraga Aleksander

Stopień drugi otrzymali dwaj uczniowie, stopień trzeci jeden.

Klasa VI b.

Stopień celujący:

1. Rataj Maciej.

Stopień pierwszy:

1. Feliks Emil
2. Jączek Michał
3. Kordys Roman
4. Król Leon
5. Krykiewicz Jan
6. Maślanka Jerzy

7. Matula Wincenty
8. Mehrer Mojżesz
9. Osławski Józef
10. Papierkowski Emil
11. Pordes Ignacy
12. Rapoport Leopold
13. Reich Leizer
14. Rosenmann Hirsz
15. Schechtel Edward
16. Silber Maksymilian
17. Skałkowski Zdzisław
18. Sokal Ludwik
19. Stafiński Wincenty
20. Weintraub Hersch
21. Zabielski Zdzisław
22. Zaczek Stanisław
23. Ziembicki Henryk
24. Zwilling Emanuel

Czterem uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach; jeden uczeń otrzymał stopień drugi, jeden stopień trzeci.

Klasa VII a.

Stopień celujący:

1. Diaczek Stanisław
2. Hillbricht Edward
3. Hillbricht Wiktor

Stopień pierwszy:

1. Adolf Franciszek
2. Augustin Zygmunt
3. Biliński Maryan
4. Blass Aron
5. Borzęcki Konstanty
6. Czaczkes Borys
7. Czapczyński Tadeusz
8. Dobija Michał
9. Drexler Aleksander
10. Haberman Salomon
11. Hawrylinka Seweryn
12. Heer Stanisław
13. Jakubski Antoni
14. Jüttes James
15. Kaszubski Stanisław
16. Kilarski Jan
17. Kinel Zygmunt
18. Konopka Leon
19. Kornicki Stanisław
20. Krenzel Władysław
21. Kucharski Władysław
22. Link Franciszek
23. Ładoś Roman
24. Padiak Władysław
25. Romanowski Erazm
26. Stroynowski Roman
27. Żarski Stanisław

Dwóch uczniów otrzymało stopień drugi, dwóch stopień trzeci.

Klasa VII b.

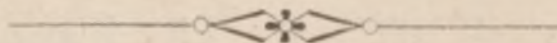
Stopień celujący:

1. Kohl Alfred
2. Paluch Stanisław
3. Śliwiński Jan
4. Wojtanowicz Zygmunt

Stopień pierwszy:

1. Blauth Tadeusz
2. Immeles Henryk
3. Karasiński Walery
4. Kozubek Włodzimierz
5. Kubala Henryk
6. Kuta Antoni
7. Lipschütz Jan
8. Łazarski Otmar
9. Makuszyński Kornel
10. Motyl Jan
11. Narzymski Tadeusz
12. Olszewski Alfred
13. Przepiliński Alfred
14. Rappaport Naftali
15. Rothfeld Jakób
16. Schajowicz Meschulem
17. Schaller Wilhelm
18. Seniów Tadeusz
19. Silberstein Adolf
20. Sonntag Leon
21. Stangenhaus Maksymilian
22. Sternbach Aron
23. Stolba Władysław
24. Weber Oskar
25. Wójcik Bronisław
26. Wojnar Aleksander
27. Wojnar Józef
28. Wolański Władysław
29. Żelechowski Adam

Dwom uczniom pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu po feryach; jeden uczeń otrzymał stopień drugi.

Wynik egzaminu dojrzałości

przy końcu roku szkolnego.

Do egzaminu dojrzałości zgłosiło się:

A) W zakładzie głównym.

Publicznych	. . . . . .	20 uczniów
Eksternistów	. . . . . .	1 „
Razem	. . .	21 uczniów

Uznano za dojrzałych z odznaczeniem	. .	3 publ.	—	ekst.
„ „ dojrzałych	. . . . . .	16 „	—	„
„ „ niedojrzałych z poprawką	. .	1 „	—	„
„ „ niedojrzałych na rok	. .	— „	1	„
Razem	. . .	20 publ.	1	ekst.

Świadectwo dojrzałości z odznaczeniem otrzymali:

1. Allerhand Ignacy Henryk
2. Sośnicki Kazimierz
3. Szwedzicki Władysław.

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

1. Alles Wolf
2. Bombach Izrael
3. Borowiczka Maryan
4. Bürger Jakowka
5. Fell Izrael
6. Fell Juliusz
7. Fischbein Adolf
8. Gawlik Mieczysław
9. Gödl Maryan Henryk
10. Hładij Michał Maryan

11. Horowitz Salomon Ber
12. Jurowicz Feliks
13. Kaczurba Feliks
14. Kapuściak Maryan Józef
15. Kiełb Zygmunt Teofil
16. Knobloch Ernest Ludwik.

B) W oddziałach równorzędnych.

Publicznych	25 uczniów
Eksternistów	6 „
Razem . . .	31 uczniów

Uznano za dojrzałych z odznaczeniem . .	2 publ.	— ekst.
„ „ dojrzałych	19 „	3 „
„ „ niedojrzałych z poprawką . .	4 „	3 „
Razem	25 publ.	6 ekst.

Świadectwo dojrzałości z odznaczeniem otrzymali:

1. Parnes Zygmunt
2. Zagórski Mieczysław.

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

1. Kantecki Stefan
2. Kosiba Józef (ekst.)
3. Kretschmer Kazimierz (ekst.)
4. Michniewicz Roman
5. Musianowicz Adolf
6. Peczenik Abraham
7. Pelczarski Józef (ekst.)
8. Piechowski Seweryn
9. Ptasiewicz Jan
10. Roth Adolf
11. Sabiński Artur
12. Schächter Jakób
13. Seidel Mieczysław
14. Selinger Wolf
15. Staufer Ludwik
16. Steising-Turczyński Zbigniew
17. Sułkowski Zdzisław
18. Tyszkowski Bronisław
19. Ujejski Alfred
20. Werber Leopold
21. Wieczorek Jan
22. Żelazowski Tadeusz.

